

PROVINCIALE

BIBLIOTECA

Ente

D'Errico

3745

MATERA

STIGLIANI

INSTITVTIONES

IVRIS REGNI NEAPOLITANI

IN QVATVOR LIBROS TRIBVTAE, ET COMMODA
METHODO ADORNATAE

I N V S V M

AVDITORII FIGHERIANI.

EDITIO TERTIA AVCTIOR

LIB. III. ET IV.

NEAPOLI MDCCLXXVII.

EX TYPOGRAPHIA RAYMVNDIANA

Publica auctoritate.

LIBER III.³

DE OBLIGATIONIBVS.

TITVLVS I.

*De obligatione cuius solvendi tributum
vulgo catastum.*

§.I.

Cum est superiore libro de Obligatio-
modis acquirendarum rerum vel immedia-
corporalium, & incorpora- te a lege, vel
lium, singularum, & univer- mediante fa-
sarum; pergamus modo ad cto hominis
adquisitiones obligationum, proficiscitur..
quae sunt veluti instrumenta, seu causae ad-
quisitionis rerum. Obligationes sane omnes a
lege proficiscuntur; sunt enim vinculum iu-
ris, *pr. Inst. de oblig.* verum aliae immediate
oriuntur ab ipsa lege, aliae mediate, nimi-
rum ex facto, per quod lex obligationem in-
ducit. Immediate a lege sine facto nostro pro-
ficiscitur obligatio I. cuius solvendi census;
II. patris alendorum filiorum; & III. dotem
filiabus praestandi. Hinc primum de his obli-
gationum speciebus in praesenti & duobus se-
quentibus titulis sermo instituendus; inde de
iis, quae ex facto obligatorio oriuntur. Fa-
ctum autem obligatorium quum vel licitum
sit, vel illicitum; illud conventiones parit;
hoc vero delicta. De conventionibus a titulo
A 2 IV.

IV. huius libri usque ad penultimum agetur; delictorum vero tractatus integrum librum IV. occupabit. Videamus igitur primo, quae sit obligatio ciuis solvendi census.

Ciues sentiunt commodum & incommodum societatis civilis.

§. II. Qui eam componunt societatem, quae ciuitas adpellatur, quique idcirco ciues audiunt, quemadmodum ciuitatis commodum sentiant, ita & onera, quae eandem societatem ob incommoda premunt, ferre aequum est. Sane qui tanquam ciuis (*) in ciuitate vitam ducit, fruitur interna externaque pace, usu locorum demanialium, publicarum viarum, fontium, aedificiorum, horologii, theatrorum, scholarum, medicorum, similibumque, quae ad communem ciuium usum sunt comparata. Ut autem interna & externa pax seruetur, magistratus eiusque ministri, & milites adsint oportet; ut facta tecta sint viae, fontes, aedificia, & similia, statis temporibus sint reficienda; scholarum magistris, ceterisque publicis professoribus honorarium praestari debet. Haec autem omnia sumtibus societatem onerant, ipsis ciuibus, qui commodum sentiunt, idcirco inferendis; & a quoque eorum secundum cuiusque patrimonii vires, l. 5 C. qui bon. ceder. poss. Aequum enim est, eum ciuem magis grauari ciuitatis oneribus, qui maius commodum in ipsa societate tenet. Hoc autem onus ciuibus impositum *tributum* adpellatur, vulgo *catastrum*, vel *catastum*.

(*) Ciues proprie sunt, quorum coitione, & consensu primo ciuitas coaluit, aut qui in horum locum successerunt. Sunt porro ciues vel *originarii*, vel

vel *adscititii*. Illi sunt, qui vel initio ciuitati nascenti interfuerunt, vel qui hisce sunt geniti, qui etiam *ipdigenae* adpellantur. Hi autem sunt, qui ciuitati iam constitutae extrinsecus accedunt, ut fortunarum ibi pedem figant. Nam qui tantum ad tempus commorandi causa in ciuitate versantur, non ciues, sed peregrini, vel inquilini vocantur, Pufendorffius *de off. hom. lib. II. cap. 6* §. 13. Tam originarii, quam adscititii ciues ciuitatis sumtibus onerantur, quia integra commoda sentiunt; peregrini vero a nonnullis oneribus sunt immunes, ut ad ciuitatem colendam alligantur.

§. III. Tributum a tribubus dictum vult Varro *lib. IV.* quod ea pecunia, quae a Populo Romano imperata erat, tributum a singulis pro portione census exigebatur. Tributorum autem duo Romae erant genera, quod & apud nos verum est; unum personarum seu capitis, alterum rei siue soli, id est agris impositum, l. 3 & ult. D. de censib. illud *personale*, hoc *reale* adpellatum. Apud nos vero non solum agris, sed ceterisque rebus fructum quemcunque ferentibus tributum impositum est. *Catastrum*, siue *catastum* barbaris iuristis idem ac aestimium; & Bartolus eo nomine librum designat, quo tributa, & census aestimari solent, in l. 4 §. 4 de censib. & generaliter pro codice, in quo singulorum ciuium recensentur bona. Edictum Ferdinandi Siciliae Regis in Bullario Carmelitano licet *quamplura* & fere *omnia bona ipsius Monasterii inuentariata & descripta fuerint in inuentario siue catastro ipsius Monasterii*. Nostri autem Pragmatice

Tributum unde dictum, & quod duplex sit.

Quid sit *catastum*.

tici voce *Catasto* aestimium intelligunt; tributum vero *onus catastrale* dicunt; & librum, in quo census & tributa a quoque ciue persolvenda recensentur, *librum catastralem* adpellant.

Altera pars
tributi debe-
tur Regi, &
qualis ea sit.

§. IV. In Monarchia tributum altera pars debetur Regi, ut pacem internam externamque servare possit; altera in cuiusque civitatis publica arca reponitur, ad hoc ut in publicis erogetur sumptibus. Ea tributum pars, quae Regi in hoc Regno debetur, a Friderico II. usque ad Alphonsum V. Aragonum per collectas exigebatur. Hic autem Princeps anno 1442 primo mandavit familias huius Regni, vulgo *fuochi* vel *foculani* numerari; & cuiusque familiae annale onus decem carolenorum, quod nomine oneris fiscalis, vulgo *Fiscalarum* venit, impositum fuit. (*Proleg. §. XXXV.*) Auctum inde est hoc onus ab eodem Alphonso anno 1447 ad augustalem; & procedente tempore, quum nova Principibus nostris accesserint expensarum onera, ad carolenos quadraginta duos perductum est.

Tributum §. V. Tributum personalis nomine venit *testaticum* (*), & indictio vulgo *tassa* super artibus fabrilibus. Hoc autem tributum genus non ab omnibus aequè persolvitur civibus; sunt enim eorum qui nullum, sunt qui partem, sunt tandem qui integrum pendunt. Ut autem haec diversae tributum personalis contributio cognoscatur, quatenus diversae personae civitatem componant, cognoscatur oportet.

(*)

(*) *Testaticum* ab Itala voce *testa* descendit, quae apud nos saepe sonat personam, ut *caput* apud Romanos. M. V. 8 13 *misero la gabella del vino, e un'altra più grave di fiorini uno per testa d'uomo*. *Testaticum* autem definitam quantitatem non habet, sed prout cuique civitati opus est plus, minusve carolenis decem indici potest, *Continuaz. delle istruz. catast. part. 1 art. 2.*

§. VI. Qui civitatem aliquam constituunt, sunt I. vel masculi, vel feminae: II. vel nobiles, vel ignobiles: III. vel patresfamil. vel filiofamil. IV. vel impuberes, vel minores, vel sexagenarii: sunt tandem V. vel ciues alienam urbem colentes, vel inquilini, siue peregrini in civitate ad tempus versantes.

§. VII. Mulieres, cuiuscunque sint status, nullum *testaticum* solvant, nec indictmentem ob artes fabriles, quas forsitan exercent; immo virgines, & viduae immunes sunt a tributo reali, si bonorum redditus, deductis expensis, quantitatem sex ducatorum non exaequant. Mulieres vero nuptae immunitate huiuscemodi realis tributum non fruuntur, sed pro bonis dotabilibus maritus, qui dominus est; pro paraphernalibus ipsae mulieres tributum solvant, *Contin. delle istr. cat. p. 1 art. 6.*

§. VIII. Nobiles h. e. qui nullam artem exercentes, ex redditibus bonorum commoda ad vitam parant; vel qui artem liberalem profitentur, ut sunt iuris, & Physicae Doctores, notarii, & iudices ad contractus, nisi hi potestrem quoque fabrilis aliquam artem exercent, a *testatico* usque ad quantitatem caro-

A 3

le-

lenorum decem sunt immunes. Eademque immunitate fruuntur sexagenarii, *l. c. art. 2.*

Qui artem
fabrillem ex-
ercent quan-
do soluant
testaticum &
indictionem.

§. IX. Solus paterfam. legitimae aetatis, artem fabrillem facitans, integrum debet testaticum, integramque indictionem; filii enim familias, & fratres secundogeniti, qui cum primogenito, patrem repraesentante, vnam componunt familiam, ab hoc onere sunt exempti. Soluunt tamen indictionem ob artes iliberales, & quidem integram, si sint maiores, medietatem, si minores, nullam vero, si impuberes, *l. c. art. 5.*

Quid impu-
beres, & mi-
nores.

§. X. Impuberes patresfam. nec testaticum, nec indictionem ob artem fabrillem solvunt; minores vero vtriusque oneris medietatem ferunt, *l. c.*

Quid soluat
civis alienam
urbem inco-
lens.

§. XI. Civis, qui patrio catasto tanquam paterfam. nomen dedit, vel si tanquam filiusfam. primum descriptus, inde defecerit paterfam. & nullus in patrio solo eius personam repraesentet, quamvis alienam urbem inhabitet, debet tamen in patria soluere testaticum, indictionem pro arte fabili, & pro mercatura, quam forsitan facitans. Si vero sit in ciuitate paterfam. vel qui eum repraesentet, & ipse in alterius civium coetu fuerit adlectus, peregrinus est censendus in patrio catasto: non adlectus vero, semper civis habebitur, *l. c. art. 7.*

Quid inqui-
linus.

§. XII. Inquilini eximuntur a testatico, & ab indictione; solvunt tamen quotannis carolinos quindecim ob habitationis commodum, quod in ciuitate sentiunt; debent etiam con-
tri-

tribuere expensis, quae dicuntur *communitativae*. h. e. quae faciunt commodum totius communitatis; veluti fontium, horologii, viarum, medicorum, similibumque, *l. c. art. 8.*

§. XIII. Hucusque de tributo personali, nunc de reali dicamus. Impositum est tributum reale super rebus omnibus fructum quemcunque (§. III.) ferentibus. Res autem, quae fructum gignunt, vel sunt immobiles, vel mobiles. Immobiliū nomine hic audienda sunt tum, quae citra corruptionem de loco ad locum moveri nequeunt, cum incorporalia, quae immobilibus quasi inhaerent; vti sunt canones emphyteutici, census reservativi, & consignativi, & huiusmodi alia.

Tributum
reale vel su-
per immobi-
libus vel su-
per mobili-
bus imponi-
tur.

§. XIV. Immobilia posita sunt in territorio alicuius ciuitatis, quae alio vocabulo vel in territorio, vel ex-
universitas dicitur, eaque vel ab eiusdem uni-
versitatis ciue, vel a peregrino possidentur. Cives, qui bona immobilia in ipso ciuitatis territorio possident, integrum tributum reale solvunt, nisi sint domus propriae habitatio-
nis, & parva pomaria, quae amoenitatis de-
litiarumque, non autem mercimonii causa habentur; nam haec licet describantur in cata-
sto, a tributo tamen sunt immunia, *l. c. art. 14.* peregrini vero non nisi eam tributi partem pendunt, quae *bonatenentia* (*) dicitur. Eiusdem naturae immobilium sunt annuae, vel menstruae pensiones, & interesse ob mutuum, quae licet immobilibus non inhaereant, in illius tamen ciuitatis territorio esse finguntur.

Immobilia
vel in terri-
torio, vel ex-
tra; illa tri-
butum, haec
*bonatenen-
tiam* solvunt.

cuius est debitor, *l. c. p. 2 art. 1 & 7.*

(*) Ea pars tributi, quae adpellatur *bonatenentia*, est medietas oneris fiscalis, h.e. carolenorum quadraginta duorum, qui quotannis persoluantur ab vnaquaque familia, siue *foculare* (§. IV.). Hinc facta diuisione huius tributi inter immobilia territorii, eam persoluet peregrinus tributi quantitatem, quae congruit medietati reddituum, quos percipit ex re immobili in eo territorio posita. Ab hac autem generali regula excipiuntur peregrini creditores annuorum reddituum ab aliqua vniuersitate persoluentorum; hi enim *bonatenentiae* nomine soluunt carolenos quatuordecim, & asses tres pro qualibet annua quantitate reddituum quinque ducatorum, *pragm. 18 de administr. vniuers.* Debeantne feudatarii pro bonis allodialibus in feudo positis soluere integrum tributum, vel *bonatenentiam*, ex eo pendet, an feudatarius sit ciuis in eo feudo, vel peregrinus. Dicitur autem ciuis, quum est foculare feudi, idque non ex habitatione in ipso feudo repetendum est, sed ex enumeratione familiarum facta anno 1669. in qua aliquis suorum maiorum tamquam foculare feudi fuit descriptus. Habitatio vero in feudo id dumtaxat efficere potest, vt feudatarius habeatur foculare acquisitum, *l. c. p. 1 art. 14.*

Bona feudalia a tributo & *bonatenentia* sunt immunia.

§. XV. Feuda, bona feudalia, & subfeuda, quamuis inter immobilia recenseantur, quia tamen soluunt adoham, & releuium, a praestatione tributi, vel *bonatenentiae* sunt immunia; eiusdemque naturae sunt animalia, quae habentur ad instructionem feudi, *l. c. p. 1. art. 15.* Quae vero redditus dant feudis, hac immunitate non fruuntur; nam licet pensiones sint feudales, bona tamen allodialia censentur; hinc deducto redditu feudali, ex eo, quod superest, vel tributum, vel *bonatenentia* sol-

soluenda est, *l. c. p. 2 art. 2.* Sitne autem res aliqua feudalis, ex solutione releuii adparet; quod si solutum minime fuerit, eo vsque allodialis res censenda erit, quo legitimis probationibus demonstratum non fuerit in R. Cam. Summariae, rem vere feudalis esse naturae, *l. c. art. 13.*

§. XVI. Quum sint nonnulla feuda deserti in territorio alterius maioris feudi comprehensa, quae sunt immobilia feudi deserti, partem territorii feudi maioris constituunt, & hinc in catasto eiusdem sunt describenda; atque vel ad integrum tributum, si possessores sint ciues, vel ad *bonatenentiam*, si peregrini, tenentur. Si vero haec inhabitata feuda in nullius maioris feudi territorio insint, quae in iis posita sunt immobilia, censentur inesse in earum ciuitatum territoriis, ex quibus sunt possessores; nisi hi sint hujus Regni peregrini, vel Neapolitani, aut alterius ciuitatis, cuius ciues tributum non sustinent; tunc enim ab eorum possessoribus soluenda est *bonatenentia* in ea ciuitate, cuius territorium magis territorio deserti feudi congruit: duarum vero, vel plurium ciuitatum territoriis aequae congruentibus, aequa lance inter eas diuidenda est *bonatenentia*, *l. c. art. 3.*

§. XVII. Sunt etiam nonnullae vniuersitates, quae non habent separatam territorium, veluti una ciuitas cum pluribus pagis, qui seorsim reguntur, & discreta onera sustinent; horum autem immobilium in communi territorio.

Immobilia feudi deserti vbi describenda.

Vniuersitates, quae non habent separatam territorium.

torio positorum descriptio in ea ciuitate, vel pago est facienda, inibique soluendum tributum, cuius sunt possessores (*). At si hi fuerint peregrini, immobilia recensenda erunt in catasto ciuitatis, quae acceptam a peregrinis *bonatenentiam* sibi pagisque pro numero *foculiorum* tribuet, *l. c. art. 5.*

(*) Idem iuris obtinet, quum inter duas pluresue ciuitates territorium est promiscuum. Sed quum saepissime contendunt ciuitates, an territorium sit commune, vel discretum; in his quaestionibus quasi possessioni deferendum est; primumque de possessione, inde de proprietate agendum. Vt quodum autem de incerta quasi possessione contenditur, vtrique ciuitas in discreto catalogo haec immobilia describet, & aestimabit: vtrique vero aestimatione missa ad Prouinciæ perceptorem, hic quae maioris quantitatis est exiget, atque in publico huius ciuitatis banco deponet. Acta inde quaestione, quae ciuitas causam obtinebit, depositas quantitates ad modum propriae aestimationis accipiet, *l. c. art. 6.* Idemque ius obseruandum, quum inter duas vniuersitates, quae territorium habent discretum, contenditur, ad vtram earum aliquod *foculare* pertineat, *loc. cit. p. 1. art. 21.*

Mobilia
describuntur
apud cata-
stum possessoris.

§. XVIII. Mobilia, quum in nullius ciuitatis territorio esse videantur, quia de loco ad locum transire solent, describenda erunt in catasto illius vniuersitatis, cui eorum additi sunt possessores. Hinc sub hac regula, praeter alias res mobiles, sunt quantitates, & operae in mercatura, & agricultura collocatae, quae licet in territorio alienarum vniuersitatum exerceantur, soluunt tamen tributum merca-

to

tores, & coloni in propria patria. Eadem sub lege sunt animalia, quae in territorio alienae ciuitatis depascuntur, *l. c. art. 9 & 10.*

§. XIX. Quum imponenda est *bonatenentia* super rebus immobilibus, & tributum tam super immobilibus, quam mobilibus, pro modo fructuum quotannis ex vnaquaque re percipiendorum imponi debet. Fructuum autem nomine intelligenda est utilitas, quam ex re frugifera percipit possessor, deductis oneribus. Onera vero vel *naturalia* sunt, vel *accidentalia*; naturalia dicuntur, quae ad ipsius rei conseruationem pertinent; accidentalia vero, quae ex voluntate dominorum siue per contractum, siue per actum vltimae voluntatis imposita sunt, veluti canones emphyteutici, census, decimae, praestationes pro maritandis, vel alendis pauperibus, & huiusmodi alia; vtrumque sane onerum genus deducendum, *l. c. art. 15 & 16.*

§. XX. Sunt nonnullae personae, quae nec tributum, nec *bonatenentiam* ob priuilegium soluunt. Harum primo loco adnumerantur patres numero duodecim filiorum onusti *l. 24 C. de decurion.*; quorum priuilegium semel obtentum, non extinguitur, etiamsi omnes filii moriantur; immo & ipsi filii eadem post patris mortem fruuntur immunitate, si cum matre, vel nouerca, adhuc vidua, habitauerint. Pater etiam filii priuilegiati, qui cum ipso filio vitam degit, eiusdem exemptionis fructum capit. Nullum tamen esse terminum hu-

Ex fructibus bonorum deducenda sunt onera tum *naturalia*, quum *accidentalia*.

Patres onusti non solvunt tributum neque *bonatenentiam*.

ius immunitatis credendum non est; siquidem hi patres onusti soluere debent integrum tributum, vel *bonatenentiam* ob bona acquisita post obtentum priuilegium a R. C. Summariae: atque cum ceteris ciuibus onera sustinere debent expensarum vulgo *communitatiuarum*, h. e. quae seruiunt commodo omnium ciuium, *l. c. p. 1 art. 17.*

Neapolitani §. XXI. Secundo loco recensentur Neapolitani, qui aut originarii sunt, h. e. vel Neapoli nati, vel Neapolitanorum filii; aut adscititii; illi siue Neapoli, siue alibi, hi vero solum quum Neapoli degerint, eo gaudent immunitatis priuilegio, ne soluant *bonatenentiam* ob annuos redditus, quos siue a priuatis, siue ab aliqua vniuersitate percipiunt. Bona tamen immobilia in alienae ciuitatis territorio si possideant, ad soluendam *bonatenentiam* sunt adstricti: immo si in aliqua ciuitate degant, non eximuntur a contributione expensarum *communitatiuarum*. Pro animalibus etiam in territorio alienae ciuitatis depascentibus vel *bonatenentiam*, vel *fidam*, vt commodius eis videbitur, pendere tenentur. A Neapolitanorum iure diuersum non est illud, quo vtuntur, qui sunt ex pagis Neapolitanis, & expositi sacrae Domus Adnunciatae, *l. c. art. 18.*

Cauenses non §. XXII. Tertio loco positi sunt ciues Cauenses, qui si Cauae domicilium habeant, immunes sunt a praestatione *bonatenentiae*. Viduae etiam patrum onustorum (§. XX.), Neapolitanorum (§. XXI.), Cauensium, ceterorumque

que priuilegiatorum, eodem, quo mariti, fruuntur priuilegio, donec in viduo statu perseverauerint, *l. c. art. 19.*

§. XXIII. Quarto tandem loco sunt ecclesiae, loca ecclesiastica, & clerici; de quorum immunitate quum iam actum sit (*Lib. I. §. XII. XIII. XIV.*) superuacaneo hic parcendum labori.

Ecclesiarum
& clericorum
immunitas.

T I T V L V S II.

De obligatione patris ad alimenta filiorum.

§. XXIV. **A**ltera obligationis species, im- Obligatio a-
mediate ex lege sine facto ob- limentorum
ligatorio proficiscens, est quae parentes tenet quibus, &
ad alimenta filiis praestanda: ratio enim na- quo ordine
turalis, a iure ciuili confirmata expostulat, deferretur.
vt qui filios procreat, idem praestet, vt subsistere queant. Nec tantummodo primi gradus, sed vltiorum etiam parentes ad hoc officium sunt adstricti, *l. 5 §. 2 D. de agnosc. & alend. liber.* Liberi vicissim tenentur inopes parentes alere, *d. l. 5 §. 1.* Ast non eadem necessitatis ratione; hos enim sola pietas & gratitudo compellit. Haec eadem pietas cogit fratres, sororesque tam ex vno, quam ex utroque latere coniunctos ad alimenta vicissim praestanda; quod licet diserte in iure proditum non sit, communi tamen Doctorum sententia introductum est, arg. *l. 4 D. ubi pupill. educat.* Sed conferendus Huberus *praelect. ad Pand. h. r.*

h. t. n. 8. Ceteri vero cognati cognatos egenos alere non compelluntur, ne patruus quidem fratris filium. Tuldenus *ad tit. C. de alend. liber. n. 8.* Perez. *cod. n. 3.* Vissembachius *ad Pand. cod. tit. n. 18* a quibus immerito dissentiunt Surdus *de alim. tit. 1 q. 28* & Fachineus *lib. XII. contr. 61.*

Primo defer-
tur patri, e-
iusque ad-
scendentibus.
§. XXV. Quamvis autem utriusque sexus parentes iure naturali ad filiorum alimenta sint obstricti; iure tamen civili non aequa est eorum obligatio: Pater enim tanquam princeps, & caput familiae, ac praecipua liberorum causa, eiusque adscendentes primario, *l. 3 & 4 C. de alend. liber.* mater vero, & qui ab ea adscendunt, nonnisi in subsidium tenentur, *d. l. 5 §. 2.*

Axiomata. §. XXVI. Hinc axiomata: I. iure naturali parentes praestare debent liberis, ut subsistere queant. II. Pater, eiusque adscendentes, tenentur primario; mater vero, & qui ab ea adscendunt, nonnisi in subsidium.

Quinam pa-
ter alimenta
praestare de-
beat.
§. XXVII. Quum parentes iure naturali ad alendos filios sunt obstricti, ex primo axioma sequitur; I. Nullam inter liberos adhibendam esse differentiam, sintne sui, vel emancipati, legitimi, vel illegitimi, *l. 1 §. 1 & 4 D. cod.* quia nec natura hoc discrimen agnoscit. Et licet iure civili reprobatur sit, incestuosus alimenta praestare, *Anth. Ex complexu C. de incest. nupt.* ubique locorum tamen servatur ius canonicum, quod illos ali iubet, *cap. 5 extr. de eo qui dux. in matr.* II. Sur-

ge-

gere hanc parentum obligationem, quum liberi egestate laborant *l. 5 §. 7 & 19 D. de agnosc. & alend. liber. (*)*, & debito officio parentes promeruerunt, *l. 4 C. de alend. liber.* nam si filii sunt diuites, vel opificio, aut ministerio commodum victum quaerere valeant, *l. 5 §. 7 D. cod.* vel ingrati erga parentes se gesserint, *l. 4 C. cod.* huiusmodi obligatio evanescit. Nec minus sequitur III. subsistere hoc parentum officium, quamvis portionem legitimam liberis praestare velint, ipsis liberis renuentibus, de Franchis *decis. 133.*

(*) Etiam si liberi luxu bona sua perdidissent, Struvius *exerc. 30 num. 76.*

§. XXVIII. Ex eodem principio sequitur IV. hoc parentum debitum non restringi ad praestationem cibi, vestitus, & habitationis; ut interpretatur legatum alimentorum, *l. 6 D. de alim. vel cib. leg.* sed quae ad disciplinam pertinent, quoque comprehendere, *l. 4 D. ubi pup. educ. l. 6 §. 5 D. de Carbon. edict.* Et quia in obligationibus, quae inter parentes, liberosque intercedunt, datur locus beneficio competentiae, §. 38 *I. de ael.* sequitur V. in decernendis alimentis, rationem habendam esse facultatum parentum, *d. l. 5 §. 10 & ex fructibus, non autem ex proprietate bonorum alimenta esse praestanda arg. l. 6 §. 1 D. ubi pupill. educar.* Surdus *de alim. tit. 4 q. 5* de Franchis *decis. 336.* Quidquid contra teneat Prouensalis ad consuet. Neap. *Si quis habet h.t.*

Tom. II.

B

§. XXIX.

Deficiente §. XXIX. Ex altero axioma sequitur I. patre, ad matrem huiusque adscendentes debere filios alere, si pater, & qui ab eo adscendunt, vel non sint, vel paupertate defatigantur, l. 8 D. de agnosc. & alend. liber. II. Onus maternum esse alimenta praestare filiis vulgo quaesitis, l. 5 §. 4 cod. III. Possit matrem actione negotiorum gestorum recuperare a patre impensas in alendis filiis factas, d. l. 5 §. 14 l. 34 D. de neg. gest. nisi donandi animo aluerit, l. 11 C. de n. g. gest. qui animus in dubio praesumitur, Surdus de alim. rit. 6 q. 8.

Hucusque dicta a iure Romano maiori ex parte descendant; quia tamen, quae sunt alimentorum controuersiae, ubique huius Regni locorum hisce legibus, Doctorumque interpretationibus finiuntur; haec quasi praefari, superuacuum operam non duximus. Quod autem ad ius nostrum spectat, repositum est in sequenti Neapolitana consuetudine, quae idcirco solos Neapolitanos tenet.

Consuetudo Neapolitana.

§. XXXI. Sub titulo *de alimentis praestandis* prostat consuetudo *Si quis habet*, quae cautum est, patrem, cum quo filii viuere nolint (*), vel qui filios secum commorari non patitur, aequè diuidere debere fructus bonorum antiquorum, & dotium (**) inter filios utriusque sexus, connumerato ipso patre & vxore, siue haec existat, siue sit defuncta. Et facta diuisione, si quis filiorum inde deficiat, eius pars vacans ceteris adcreseat. Eadem est matris obligatio, si bona *ex cadentia*, h. e. paraphernalia possideat; haec autem vnam tantum partem occupabit, siue viuus, siue mortuus sit maritus.

(*) Hinc maximum discrimen inter hanc consuetudinem, & ius Romanum; quod non patitur filios extra paternam domum alimenta petere, nisi iusta separationis adsit causa, veluti quum inibi adest iniqua nouerca, arg. Nou. 117. n. 7 vel inter socrum, & nurum assidue sunt contentiones; vel filius discendi causa a paterno lare se se iungat, Tuldenus ad h. t. C. num. 3. & huiusmodi aliae. Conf. Paschalis de vir. patr. pot. p. II. c. 3. n. 103. Sed quum per hanc consuetudinariam licentiam filii sine paterna educatione vitis obruebantur, & ciuitas malis hominibus redundabat; ideo S. C. iunctis aulis censuit, consuetudinem quo ad hanc licentiam reformandam esse, & ad regulas iuris Romani reducendam; quod confirmatum fuit Regali rescripto ad Praesidem eiusdem S. C. anno 1741.

(**) Dos venit in computatione alimentorum, quum mater viuat; haec enim mortua, dos pleno iure ad filios

filios pertinet, consuet. *Si mulier tit. de iur. dotium.*

Axiomata.

§. XXXII. Ex dictis fluunt axiomata I. iure consuetudinario patrem praestare debere filiis alimenta ex fructibus bonorum antiquorum, & dotium. II. Diuisionem fructuum debere esse aequalem inter filios, patri tamen duas deberi portiones siue uxorem habeat, siue minime. III. Matrem de fructibus bonorum antiquorum paraphernalium eandem inter filios diuisionem facere debere, retenta sibi vna solummodo parte.

Praestantur alimenta ex fructibus bonorum antiquorum.

§. XXXIII. Quum igitur alimenta praestanda sint ex fructibus bonorum antiquorum, & dotium, sequitur I. quod si patri nulla sint bona antiqua, neque dos, cesset ex consuetudine obligatio. Verum quia iure naturae praeceptiuo, cui ciuile nihil detrachere potest, filii sunt alendi (§. XXIV.); sequitur II. deficientibus bonis antiquis, dotibusque, ex bonis de nouo quaesitis secundum regulas iuris Romani alimenta filiis suppeditanda esse, *arg. l. 8 §. 5 C. de bon. quae liber.* Napodanus *ad h. conf. n. 46.* III. Quod si fructus bonorum antiquorum, & dotium commoda filiis non dent alimenta; ex fructibus suppleda erunt bonorum nouiter adquiretorum, *arg. d. l. 8 §. 5.* Napodanus *l. c. n. 27.* IV. Bonis antiquis a patre in fraudem filiorum alienatis, alimenta eruenda erunt ex fructibus bonorum nouorum, forsan extantium; his vero deficientibus, reuocabitur alienatio (*Lib. II. §. CXXXV.*

CXXXV. **) (*). V. Si inter bona antiqua fuerit fundus voluptarius, hunc tamquam rem infructuosam, in taxa alimentorum minime cadere, DD. consensu. VI. Non posse filios vnum ex corporibus antiquorum bonorum petere, vt ex eo fructus alimentorum causa percipiant; *d. consuet. §. 2 in fin.*

(*) Quum euenire possit bona, in fraudem filiorum a patre alienata, adquisita fuisse titulo oneroso ab eo, qui fraudis erat ignarus, ac proinde alienationem reuocari non posse; *arg. l. 6 §. 8 D. quae in fraud. cred.* quaesitum est a nostris Pragmaticis, possintne filii alimenta petere a tertio bonorum possessore? Et quamuis ipsi inter se dissentiant; illis tamen adstipulandum, qui adfirmatiuam sententiam tuentur; etenim vult consuetudo quod alimenta ex certis corporibus, nempe ex bonis antiquis praestentur. *Et licet ad fiseum*, inquit Marcianus *l. 2 D. de alim. leg. bona fuerint deuoluta*, ex quibus alimenta debebantur, praestanda sunt, sicuti si ad quemlibet successorem transissent. Conf. Merlinus *contr. cent. l. c. 61 num. 14.*

§. XXXIV. Ex eo quia fructus bonorum antiquorum aequae inter filios, patrem, & matrem, siue haec existat, siue non, sunt diuidendi; sequitur I. recte exemplum attulisse consuetudinem in princ. quod si patri duo sint filii, fructus quatuor in partes sunt diuidendi, quarum duae ad patrem, vna scilicet pro se, altera pro uxore, duae ad filios pertineant. II. Nullam habendam esse rationem aetatis, sexus, vel qualitatibus filiorum: itaut eadem pars maiori ac minori, masculo ac feminae, diuiti ac inopi sit tribuenda: nisi

22 *Inst. iur. Neap. Lib. III. Tit. II.*
 femina III. viro sit copulata, tunc enim cessat ius alimentorum, & eius pars reliquis adcrefcit; *d. con. §. 2 in princ.* Quemadmodum IV. si qua alia pars vacat ob mortem alicuius filii, filiaeue, simili ratione reliquis superstitibus tribuit eadem consuetudo §. 2. Et quum bonorum nomine etiam futura veniant, *l. ult. C. quae pign. obl. poss.* sequitur V. eadem sub lege esse bona antiqua a patre adquisita post factam fructuum diuisionem; Napodanus *l. c. num. 18 & 19. arg. l. fin. C. quae res pign. oblig. poss.*

Mater ex quibus bonis praestat alimenta.

§. XXXV. Quumque mater ex bonis solummodo excadentialibus filiis suppeditare debeat alimenta; non obscurum est I. mortuo marito, dotem ei sine alimentorum onere restituendam esse; *ead. conf. in pr.* II. ab hac alimentorum molestia immunia esse non modo dotem, donatium, & quartam, sed etiam horum fructus, *d. conf. §. 3.* Fructus autem excadentialium aequae inter filios diuidendi sunt, reseruata matri vna tantum portione (§. XXXII.) hinc adparet in distributione alimentorum meliorem esse conditionem patris (*) (*cod. §.*).

(*) Si quaeratur, cur patri duae partes, matri vna dumtaxat a consuetudine assignetur, responsum hoc reponite. Alere vxorem onus mariti est, non vice versa; hinc quamvis pater vxorem non habeat, duae tamen portiones ei debentur, ne fiat deminutio partium, quum secundam vxorem ducit.

Idem ius stat pro filiis, ac nepotibus. §. XXXVI. Quod dictum est de filiis, idem ius stat pro nepotibus, neptibusque; qui-

De oblig. patr. ad alim. filior. 23
 quibus tamen ea alimentorum pars debetur, quam accepturus esset eorum pater, quem repraesentant, *d. conf. §. 3.* Tam filii, quam nepotes ius petendi alimenta amittunt, si erga parentes ingratis se gesserint, *d. conf. in §. fin.*

T I T V L V S III.

De dote, antefato, quarta, & donatiuo.

§. XXXVII. Tertia tandem obligationis species, sine facto obligatorio nata, patrem deuincit ad dotem filiabus constituendam. Haec autem non a natura, sed quanta est, tota a iure ciuili descendit; hinc apud quamplurimas gentes, vt apud Germanos, Assyrios, Babylonios, Armenios, & Hebraeos in more positum fuit, maritum vxori dotem afferre. Conf. Heineccius *Antiq. Rom.* II. 8 1.

Obligatio dotis praestandae civilis est.

§. XXXVIII. Verbum *dos* interdum ad rem, interdum ad negotii gestionem pertinet; quum spectat ad rem, definitur *pecunia data marito pro sustinendis oneribus matrimonii*. Pecuniae autem nomine non solum numerata intelligitur, sed quidquid est in nostro patrimonio, *l. 4 & 178 D. de V. S.* Quum vero designat negotii gestionem, *dos est donatio quaedam mulieris nomine in virum collata ad sustinenda onera matrimonii*. Conf. Noodt *in com. ad tit. D. de iur. dot.*

Quid dos significet.

§. XXXIX. Quamuis dotem filiabus Dos vel pro-

fectitia, vel sti-adventitia.

24 *Inst. iur. Neap. Lib. III. Tit. III.*
 stituere sit officium paternum (§. XXXVII.);
 sunt tamen nonnullae aliae personae, quibus
 vel a lege, vel ab interpretum opinione idem
 onus impositum est. In harum numero sunt
 positi adscendentes paterni, mater, eiusque
 adscendentes, fratres, filii, & aliquando ex-
 tranei. Quae a patre dos constituitur, vel ab
 alio patris nomine, dicitur *profecititia*, l. 5 pr.
D. de iur. dot. quae vero a matre, vel ab
 alia quavis persona *aduentitia* vocatur, d. l. 5
 §. 5 (*).

(*) Nonnullae inter profecititiam, & aduentitiam do-
 tem intercedunt differentiae; & quidem I. ius
 repetendi dotem profecititiam, soluto sine filiis
 matrimonio, est penes patrem, vel eum, qui ob
 patrem dedit; aduentitia vero repeti potest a
 sola muliere; nam, qui dotem aduentitiam dat,
 nisi de repetitione pactus sit, l. 31 §. 2. *D. de*
mort. caus. donat. mulieri donasse censetur, l. vn.
 §. 3 *C. de rei uxor. action.* II. Dos profecititia
 venit in collationem; non vero aduentitia, l. fin.
C. de coll. III. Si legatum relictum sit a patre
 filiae, compensatur cum dote profecititia, arg. l.
 22 §. 3 *D. solut. matr.* l. 84 §. 6 *D. de legat. I.*
 l. 34 §. 5 *D. de legat. II.* Gloss. in l. 4 *D. sol.*
matr. Merlin. cent. II. cap. 44 num. 12 modo com-
 pensationis concurrant extrema, & a compensan-
 do paternus animus non fuerit alienus. Conf.
 Staibanus iun. cent. II. res. 138 n. 56 & seqq.

Dos vel ae-
 stimata, vel
 inaeestimata.

§. XL. Quum porro dotis nomine cor-
 pora dari possint, (§. XXXVIII.) haec autem
 vel aestimata, vel inaeestimata dentur; ex hoc
 dotis *aestimatae* vel *inaestimatae* differentia ori-
 tur. Vtriusque quidem maritus dominium
 nanciscitur, l. 13 §. 2 *D. de fund. dot.* l. 23
 C. de

De dote, antef. quar. & donat. 25
C. de iur. dot. sed illam maritus alienare,
 hanc vero minime valet. Vt autem dotem a-
 lienare marito sit permissum, oportet aestima-
 tionem venditionis causa factam fuisse, l. 10 Aestimatio
pr. D. de iur. dot. quo casu dos in pretio, vel sit ven-
 non in specie est restituenda; nam si solum, ditionis vel
 modo taxationis gratia corpus dotale aestima- taxationis
 tionem receperit, alienatio erit interdicta; quia causa.
 cum in finem aestimatur, ut si quid inde de-
 terius factum fuerit, damnum a marito tem-
 pore restitutionis sarcitur, l. 50 *D. sol. matr.*
 Ex quo adparet hanc dotem in specie esse re-
 stituendam.

§. XLI. Quum dos ad sustinenda onera Vtraque da-
 matrimonii detur (§. XXXVIII.); consequens tur ad susti-
 est, dotis quantitatem ex viribus patrimonii nenda onera
 constituentis, & ex mariti dignitate esse defi- matrimonii.
 niendam, l. 60 *D. de iur. dot.* Nisi in poe-
 nam alicui dotem praebere impositum sit, tunc
 enim sola mulieris dignitas est attendenda, si
 multae sint dotantis facultates.

§. XLII. Ex dictis oriuntur axiomata. I. Axiomata.
 filias dotare primario officium paternum est:
 II. Patre deficiente, dotandi onus ad reliquas
 personas certo ordine vocatas defertur; III.
 Dos constitui debet iuxta vires patrimonii do-
 tantis, & mariti dignitatem.

§. XLIII. Quum itaque paternum offi- Quas filias
 cium sit filias dotare, ex primo axioma se- pater dotare
 quitur I. posse filias dotem a patre exigere, debet.
 siue sint suae, siue emancipatae, l. 5 §. 11 *D.*
de iur. dot. II. siue ex iustis nuptiis natae,
 l. 19

l. 19 *D. de R. N.* siue naturales (*), siue adoptivae, *arg. d. l. 19. III.* siue diuites, siue pauperes, l. 5 §. 11 *D. de iur. dot. l. ult. C. de dot. promiss.* Nisi maritus in gratiam soceri dotem dederit, tunc enim ex communi consuetudine cessat paterna obligatio; secus si ad compensandas sponsae qualitates. Card. de Luca *de dot. disc.* 142 n. 7. de Franchis *dec.* 119 num. 1. IV. siue sit virgo, siue nupta, *d. dec.* 119 siue vidua, cuius prima dos sine sua culpa deperiit, de Luca *de dot. in sum.* n. 31.

(*) Filiabus naturalibus debetur a patre dos dumtaxat subsidiaria, h. e. quum eis de dote aliunde non est provisum; *Nov.* 99 qua derogatum est l. 41 §. 11 *D. de leg. III.* vt adnotauit ibi Gothofredus. Filiarum naturalium nomine non solum ex concubina susceptas, sed omnes intelligimus illegitimas, quae patrem certum habent; quum in hoc articulo sequamur ius canonicum in *cap. 5 extr. de eo qui dux. in matr.* quo statutum est, patrem praestare debere filiis adulterinis, & incestuosis *omnia necessaria*, de Franchis *decis.* 283 num. 11. Et hoc onus ad heredes patris transit, de Franchis *dec.* 178 n. 6.

Quas non
debeat.

§. XLIV. Leuatur tamen pater onere dotandi filiam I. si ipse paupertate laboret, *arg.* §. 38 *I. de action.* Quod si aere alieno obrutus dotem constituerit, in creditorum fraudem fecisse videtur, & dos a creditoribus actione Paulliana reuocabitur, si gener fraudis fuit conscius, l. 25 *D. quae in fraud. cred.* II. si filia ingrata erga patrem se gesserit (*), *Novell.* 22 cap. 21. Vel III. ante vigesimum quintum annum inscio, vel inui-

to

to patre nupserit, *Nov.* 115 siue sit virgo, siue vidua, etiam si emancipata (**), l. 18 & 20 *C. de nupt.* Et in hoc nubentium articulo aetas minorum anno vigesimoquinto expletur, nec seruatur in hoc Regno constitutio *Minorum iura* tit. *de rest. min.* de Luca *d. disc.* 142 n. 10. Quod confirmatum est pragmatica sanctione, de qua diximus *Lib. I. §. LIV.*

(*) Ingratitudinis capita eadem hic sunt, ac exheredationis; nam quemadmodum ob ea alimentis (§. XXXVI.), ita & dote priuari filia poterit; ab alimentis enim ad dotem valet in foro nostro argumentum, de Afflict. *dec.* 111. n. 10.

(**) Hic repetenda sunt, quae diximus *Lib. I. §. LIII* & seq.

§. XLV. Ex eo, quod deficiente patre (*) obligatio dotis constituendae ad quasdam Quae aliae
personae ad
dotandum
adiguntur. personas certo ordine designatas, deuoluitur (§. XLII.); in harum censum reponendi sunt I. adscendentes paterni, l. 6 *D. de coll. bonor.* II. Mulier, quae seipsam dotabit, si tum pater, cum eius adscendentes masculi dotem praestare nequeant, l. 56 *D. de iur. dot.* dotemque & ante & post nuptias constituere poterit, l. ult. *C. de donat. ante nupt.* l. 7 *D. de iur. & cur.* (**) III. Possidentes bona fideicommisso obnoxia in subsidium dotare debent feminas a fideicommittente descendentes, l. 24 §. 4 *D. ad S. C. Trebell.* qua de causa pro modo dotis alienari poterunt bona fideicommisso addicta, *Novell.* 39 c. 1 *Auth. Res quae C. com. de leg. IV.* Mater, l. 14 *C. de iur. dot.* V. Adscendentes materni; nam quem-

ad-

admodum mater, eiusque adscendentes ad alendos filios, nepotesque sunt adstricti, *l. 34 D. de neg. gest. Nouell. 17 c. 7.* ita & ad dotandas filias, neptesque (§. XLV.). Et ob eandem rationem VI. fratres germani & consanguinei; quia in foro receptum est, hos obligatione alendorum fratrum sororumque deuinci (§. XXIV.). Filius quoque VII. ad dotandam matrem aequitate iudicis compellitur, si pulchra sit, & adhuc iuuenis, *arg. l. 1 C. de alend. lib. de Luc. l. c. n. 28.* Stuprator etiam VIII. a se defloratam, quam in uxorem ducere non vult, dotare tenetur, de Rosa in *prax. crim. Lib. II. cap. 2.*

(*) Deficere dicitur pater, quum nulla ei sunt bona; vel tam modica, ut si ab iis dos deduceretur, egeret. *arg. §. 38 I. de action.* Si autem pater, vel auus sit defunctus, ad eorum heredes onus dotandi transit; & iure nostro, quia patri, auoque ab intestato soli succedunt masculi, hi fororibus, amittisque dotem praestare coguntur (*L. II §. CLVIII. II.*)

(**) In quaestione positum est, num mulier, quae nullam dedit dotem, sed omnia marito tradidit bona sua administranda, haec dotis nomine dedisse videatur. Adfirmat Bart. in *l. 87 D. sol. matr.* negat Bald. in *l. 72 D. de iur. dot.* Sed quaestio facti potius, quam iuris est. Vid. Menoch. *praesumpt. 9 num. 17 & 21.*

Dos ne exfa-
peret vires
patrimonii.

§. XLVI. Quia dos praestari debet iuxta vires patrimonii constituentis, & mariti dignitatem, ex tertio axiomate recte deducitur, I. non licere patri, matriue eam filiae constituere dotis quantitatem, qua aliorum filiorum legitima portio minuatur; hinc possunt filii

filii querela inofficiosa dotis, eam reuocare dotis partem, quae iustam excessit quantitatem, *l. vn. de inoff. dot.* (*) II. Grauari non posse pacto restitutionis eam dotem, cuius quantitas legitimae portionem non excedit, *l. 36 C. de inoff. test. de Franchis decif. 618.* III. Nec onus restitutionis imponi, si bona in dotem data aliquo titulo ad dotatam pertineant, vel compensentur cum renunciatione successionum tam delatarum, quam deferendarum, Conf. de Luca *disc. 155 de dot. num. 5.*

(*) Haec querela introducta est ad similitudinem eius, quae datur contra testamentum; igitur proponi nequit vivente patre, vel matre, a quo, vel a qua dos inofficiosa profecta est, de Franchis *dec. 170.* Imo nec vivente viro, si dos sit congrua dignitati mariti, & ipse fraudis fuit ignarus, *arg. l. ult. §. 1 D. quae in fraud. credit. de Franchis dec. 104.*

§. XLVII. Soluta sine liberis matrimonio, Cui, quando dos restitui debet; & quidem I. in continendo, & quomodo dos restituerenda. si in re immobili, non aestimata venditionis causa, dos fuerit constituta (§. XL.); infra annum vero si in re mobili, vel in re incorporali consistat, *l. vn. §. 7 C. de rei vxor. act.* (*) II. Integra, si ab heredibus mariti petatur, *l. 12 C. de iur. dot.* sin vero a marito, a socero, vel a filiis eiusdem matrimonii, pro ea tantum parte, qua deducta, non egeant, *l. 1 pr. §. ult. & l. 18 eod.* III. Cum omnibus accessionibus. *l. 10 §. 1 eod.* non autem cum fructibus perceptis tempore matrimonii.

monii, l. 20 C. de iur. dot. IV. Restitui debet patri, si dos sit profectitia, & matrimonium solutum sit per mortem mulieris; nam si matrimonii dissolutio euenerit ob mortem viri, ab huius heredibus dotem reperere poterit, consentiente tamen filia tempore litis contestationis, l. vn. §. 14 C. de rei vxor. V. Dos aduentitia repeti potest a muliere, si sui iuris sit, l. 2 pr. & l. 30 D. solut. matr. nisi, qui dotauit, sibi pactus sit restitutionem, l. 29 §. 1 D. eod.

(*) Ob dotem tempore promisso non solutam, vel infra legitimum tempus non restitutam, pendi debent usurae dotales; quae in hac ciuitate olim erant sex ducati cum duobus tertiis pro quolibet centenatio, in Prouinciis vero septem, de Franchis decis. 218 de Rosa in consuet. Vbi dos tit. de iur. dot. Sed hisce nostris temporibus quinque in singulos centenarios penduntur. Eadem quantitas soluenda est pro usufructu antefati, & donatiui, de quibus dicitur infra.

Actiones
ad repetendam
dotem
concessae.

§. XLVIII. Ad repetendam dotem, soluto matrimonio, dabatur I. rei vindicatio, si dos in specie non aestimata venditionis causa (§. XL.) data esset, l. 3 C. de iur. dot. nam soluto matrimonio, mariti dominium expirat, & ad mulierem reuertitur. Proditā etiam erat II. actio rei uxoriae, qua dos cuiuscunque generis repeti poterat, l. vn. C. de rei ux. act. Sed Iustinianus pro muliere, heredibus eius, & patre introduxit actionem ex stipulatu, d. l. vn. quae actio praeter naturam stipulationis est bonae fidei. III. Datur etiam

etiam actio hypothecaria, quia dos habet ius tacitae hypothecae super bonis eius, qui dotem est restituturus, d. l. vn. §. 1 (*). IV. Tandem illud mulieribus tributum est priuilegium, ut earum hypotheca dotalis ceteris anterioribus hypothecariis praeferatur, l. ult. C. qui potior. in pign. (**).

(*) Argumento l. 1 D. qui potior. in pign. pluries decisum est in S. C. hanc hypothecam contrahi a die constitutae, siue promissae dotis, ut testantur Sanfelicius dec. 9 de Franchis decis. 677 hinc erronea est opinio eorum, quibus persuasum est, ante contractum matrimonium nullam pro dote adquiri hypothecam.

(**) Inueterata quadam consuetudine contra d. l. ult. in foro nostro firmata, mulieres praeferuntur ceteris creditoribus, qui solam tenent tacitam hypothecam; nam quibus expressa constituta est, eo vtuntur legali axiomate prior in tempore, potior in iure: Capycius Latro decis. 47 Gizzarellus decis. 1 de Rosa prax. civil. decret. P. 1. cap. 1. num. 49.

Consuetudines Neapolitanae.

Dotium re- §. XLIX. In dotium restitutione Neapo-
stitutiones litanae consuetudines pluribus in articulis lon-
quomodo fa- ge recenterunt a legibus Romanis. Et quidem
ciendae in ge I. beneficium competentiae ob necessitudinem
hac ciuitate I. non concedunt; hinc siue a marito, siue a
Neapolis. focero, siue a filiis dos sit restituenda; inte-
gra reddatur oportet; conf. *Vbi dos* tit. de
iur. dot. II. Quamuis largiantur tempus vnus
anni pro restitutione rerum dotialium mobi-
lium, conf. *Viro marituo*, eod. tit. adstrin-
gunt tamen heredes mariti, si sint liberi com-
munes, primis sex mensibus praestare matri
alimenta, & inde vsque ad dotis solutionem
tarenum vnum pro qualibet vncia dotis in
vnoquoque semestre: extraneos vero heredes
ad alimenta non compellunt in semestre pri-
mo, sed eo elapso, ad solutionem *tareni* pro
qualibet vncia dotis ad similitudinem filiorum
deuincunt, conf. *Heredesque mariti*, eod. III.
Potestatem faciunt mulieri propria auctoritate
bona dotalia capere, conf. *Ita quod*, eod. IV.
Denegant repetitionem dotis, si deficiat in-
strumentum dotale, quod dicitur *quartula*,
conf. *Dos* tit. de iur. quart. Verum Doctores
consensu tenent, quod factis per testes pro-
bationibus solutae dotis, compelli possunt he-
redes mariti ad conficiendum instrumentum
dotale, ex quo actio oriatur ad dotem re-
perendam; Brilla ad h. conf. V. Contra do-
ta-

De dote, antef. quar. & donat. 33

tale instrumentum non admittunt probatio-
nem per testes, quibus dotis solutio, vel re-
stitutio demonstratur, consuet. *Contra instru-*
mentum, eod. Nisi mulier de dotis parte, vt
consuetudines patiuntur (*Lib. II. §. CXXXII.*)
disposuerit; nam testes non recusantur ad pro-
bandam huius partis solutionem, d. conf.

De antefato, donatino, quarta, &
sponsalicia largitate.

§. L. *Antefatum*, vox barbara, adhibetur Quid sit an-
apud nos ad significandam donationem a marito tefatum, &
uxori ante, vel post nuptias sub ea conditione quomodo do-
factam, si ipsius mariti fatum illud uxoris praece- nationi pro-
dat. Olim vocabatur *dotarium* Const. *Dotarium* ppter nuptias
tit. de feud. in dotar. statuend. dicebatur *quar-* simile.
ta, vel *terriaria* ex consuetudinibus. Adsimi-
latur antefatum donationi propter nuptias,
non ei quidem, de qua Iustinianus meminit in
§. 3 *Inst. de donat.* sed de qua mentio fit in
Nonell. 2 & 97 antidotis nomine. Illa re-
vera donatio non erat, sed potius hypothe-
cae species pro securitate dotis constitutae;
qua de causa, restituta dote, donatio ante
nuptias euanescebat; hac autem tanta pecunia
a marito mulieri tribuebatur, siue in proprie-
tate, si filii deessent, siue in usufructu, filiis
extantibus, d. *Non. 97* quanta pecunia dotis
nomine tradita erat. d. *Nonell. 2.* Donatium Quid sit do-
natum seu
vero, vulgo dictum *per lacci, e spille*, est per lacci, e
quaedam annua, vel menstrua praestatio, quae spille.
Tom. II. C fit

fit a viro mulieri praeuia promissione, ut hacc
officia muliebria explere valeat.

Quantum §. LI. Olim tanta erat antidos, quanta fuit olim antefatum.

dos ipsa, l. 9 & 10 C. de pact. Nouell. 22 cap. 20. Sed apud nos antefatum vetusto magnatum more erat tertia pars dotis, *tertiaria* idcirco adpellatum: & quarta pars secundum consuetudinem Neapolitanam *Quartam* tit. de iur. quart. Postea ex pacto noui vsus Capuanæ & Nidi aucta est antefati quantitas ad medietatem dotis (*).

(*) Tam antiquo magnatum , quam nouo Capuanae & Nidi vfu , mortuo marito sine filiis , mulier plene antefatum lucrabatur ; filiis vero extantibus , solo fruebatur vusufructu . Illud tamen inter vtrumque ius discrimen intercedebat ; quod more magnatum , deficiente viro , patre superstiti , vidua nonnifi medietatem tertiariae obrinebat ; iure vero Capuanae , & Nidi semper integrum debebatur mulieri antefatum , siue ante , siue post mortem socii maritus decessisset , Camillus Sallernus ad cons. *Si quis tlt. de success. ab intest. num. 195.*

Quantum §. LII. Sic res stetit vsque ad annum
fit hodie antefatum, & donatiuum. 1617 quo tempore, facta conclusione per de-
putatos platearum huius ciuitatis, plura de an-
tefato, & donatiuo statuta fuere; & supplica-
tione Proregi Duci Oxunae porrecta nomine
platearum, ciuitatis, & Regni, Pragmatica
sanctio conclusioni conformis lata fuit III.
Kal. Ianuar. 1618 eaque cautum I. antefat-
tum semper in vsufructu, nunquam in pro-
prietate deberi (*): II. Ipsius antefati & do-
natiui ratio eo magis minuitur, quo magis do-
tium

tium quantitates augentur (**): III. Antefatum mulieris secundo nubentis esse medietatem eius, quod virgini debetur. Tandem IV. filios vocari ad successionem antefati tanquam patris heredes. Verum hoc postremum tunc locum obtinet, quum pactum contrarium in dotali instrumento non adponitur; nam licet vetitum sit contra hanc pragmaticam pacisci, huiusmodi tamen pactum vniuersali consuetudine firmatum est.

(*) Debeaturne antefatum non promissum , quaestio inter nostros Pragmaticos . Negat de Afflictis *decis.* 242 & Grammaticus *dec.* 97 qui tamen fatentur licere vxori virum cogere constante matrimonio ad antefatum promittendum . Sed *arg. Auth. Dos data C. de donat. ant. nupt.* probabilior videtur opinio adfirmatiua ; quippe qui antefatum non constituit , videtur ad dispositionem pragmaticae se conformare . Non deberi antefatum , si dos soluta non fuerit , tenet de Marinis *lib. I. resol. cap.* 14 ductus *arg. Auth. sed quae C. de pact. conuent.* nisi aliter pactum sit , vel de dotis solutione maritus fidem habuerit , & priusquam tempus solutionis veniret , morte viri matrimonium solvatur .

(**) Pro dotibus 1) ducatorum 4000 & infra antefatum est vsusfructus partis tertiae ipsius dotis; donatium vero vsusfructus octo ducatorum pro singulis centenariis dotis. 2) Pro dotibus, quae quantitatem 4000 ducatorum excedunt vsque ad 10000 illud partis quartae, hoc sex ducatorum pro singulis centenariis est vsusfructus. 3) A 10000 vsque ad 20000 pro antefato partis quintae, pro donatio quinque pro quolibet centenario vsusfructus praestandus est. Pro dotibus tandem 4) ducatorum 20000 vsque ad 30000 vsusfructus ducatorum quindecim in singulis centenariis pro

antefato, & quatuor pro donatio praestandus est. Si quae vero dotes quantitatem 30000 ducatorum exsuperent, contrahentium conuentione tam antefati, quam donatiui quantitas definienda est, dummodo ea non augeatur ultra quam pro dotibus ducatorum 30000 a pragmatica statuta fuit.

Sponsalitia
lae largita-
tes quomodo
intelliguntur
donatae.

§. LIII. Praeter antefatum, & donatium sunt etiam quaedam munera, quae a sponso sponsae, vel, quod raro accidit, ab hac illi tribuuntur, *sponsalitiae largitates* adpellata, scilicet vestes, gemmae, annuli, & huiusmodi alia; quorum quantitas in sponsoforum liberalitate reposita est, quum nihil pragmatica de iis definierit. Haec autem munera sub conditione nuptiarum donantur; hinc, matrimonio non sequuto, ad donatorem reuertuntur; nisi per eum fiat, ne nuptiae contrahantur, *l. 2 & 15 C. de donat. ant. nupt.* Amittit sponsus, non vero sponsa, medietatem sponsalitiae largitatis, si sponsalium tempore sponsam fuerit deosculatus, & priusquam nuptiae sequantur, alterum eorum mori contigerit, *l. 16 C. eod.* Et ex communi consuetudine huius Regni decisionibus S. C. firmata, mulier deosculata tempore sponsalium lucratur medietatem antefati, de Luca ad de Marinis *lib. I. ref. 15 num. 1* de Franchis *dec. 503.*

Non omnium
sponsalitia-
rum largita-
tum mulier
dominium
adquirat.

§. LIV. Non omnium autem, quae a sponso titulo sponsalitiae largitatis dantur, sponsa dominium acquirit, sed eorum dumtaxat, quae ad usum quotidianum compa-
ra-

De dote, antef. quar. & donat. 37
rata sunt. De annulo, quamuis gemmam magni valoris inclusam habeat, non consentiunt DD. nam quum continuo in digito haberi soleat, ad usum quotidianum comparatus videtur, hinc & donatus. Conf. Faber *in C. lib. VI. tit. 1 def. 2.* qua de causa, ut in hac re tutius ageretur, ab antiquo mos inualuit, & adhuc seruatur, protestari sponsum, eas largitates ad solum usum sponsae concedi, non autem animo donandi; quae protestatio etiam extraiudicialis, & parte absente valet (*). Quod vero a consanguineis sponsi donatur, etiamsi nulla praecesserit protestatio, ad filios eiusdem matrimonii pertinet, *arg. l. 10 §. 6 D. de vulg. & pupill. subst. de Franchis decis. 595.*

(*) In hac ciuitate protestatio fieri solet in actu traditionis. Capycius ad conf. *Si qua moriens tit. de mulier. habent. fil.*

Consuetudines Neapolitanae,

Ius antefati
ti secundum
consuetudi-
nem Neapo-
litanam.

§. LV. Antefati nomine in hac ciuitate debetur mulieri quarta omnium bonorum viri, dummodo fuerit promissa, deducto prius aere alieno ante constitutionem quartae contracto: eamque in proprietate lucratur vxor, si defuncti mariti nulli sint filii, his vero extantibus, ipsius quartae solum vsumfructum nanciscitur. Quartam autem propria auctoritate mulier capere valet infra annum computandum a morte viri, vsumfructum vero a die discessus sui de domo mariti; conf. *Quartam tit. de iur. quart.* Dum haec quarta debetur in proprietate, mulier duas in partes diuidit bona viri, quarum alteram retinentes mariti heredes, alteram ipsi diuidentes, mulieri arbitrium electionis concedere debent; quod seruaturs etiam in diuisione similis communionis; conf. *Si tamen tit. de comm. diuid.*

T I T V L V S IV.

De oneribus feudalibus, nempe de adoha, releuio, vita-militia, & paragio.

Obligaciones
ex facto obli-
gatorio pro-
ficiscentes.

§. LVI. **A**D obligaciones progrediamur, quae e lege quidem, sed mediante facto obligatorio proficiscuntur. Earum primo loco recensenda onera feudalialia, siue obligationes, quae feudatarium onerant ob feudi pos-

possessionem; ea quippe ratione, quod inter cetera iuris vincula nobiliora videntur, praesertim si ad releuium & adoham hoc referatur; hinc primum de his dissertandum, inde de vita-militia, & paragio.

§. LVII. Quum ius, quod baroni est in feudo, adsimiletur ei, quod emphyteuta tenet in fundo emphyteutico; hinc fit, vt quemadmodum emphyteuta ad solutionem annui canonis adigitur, ita feudatarius adstringatur ad solutionem annuae pensionis, quae *adoha* [*] vocitatur: & quum nouus emphyteuta in recognitionem directi dominii soluere debeat domino rei emphyteuticae laudemium, ita feudatarius nouus ob eundem respectum soluit domino directo laudemium; quod proprie dicitur *releuium*.

[*] *Adoha*, siue *adohum* descendit a verbo Northmanno *adohamentum*, quod adunationem denotat; vnde etiam *Dohana*, palatium scilicet, in quo plures merces adunantur. Dufresne in *Gloss. v. Adoha*. Quam denominationem ex eo accipit, quod seruitium personale quum nonnisi ab eo feudatario praestandum esset, cui erat feudum reddituum viginti vnciarum, cap. *Statuimus tit. de priuileg. & immunit.* ne nullum seruitium praestaret, qui eius quantitatis feudum non possidebat, plurium feudorum redditibus in vnum collatis, integrum seruitium efficiebatur, de *Marin. alleg. 116 n. 6*. Ex qua collatione vox *adoha* orta est, & seruitio pecuniario inde tributa (§. *sequ.*)

§. LVIII. Quod *adohae* nomine a baronibus aliisque feudatariis soluitur, in locum personalium seruitiorum in militia praestandorum

Obligatio
adohae & releuii pro feudis.

Cur barones
adoham solvere debeant

subrogatum est. Siquidem olim ea erat obligatio eius, qui possidebat feudum reddituum viginti vnciarum cum vassallis, ut tribus cuiusque anni mensibus in acie, vel ubi opus fuisset, Regis iussibus pareret, & paratum ad praeliandum cum tribus equis propriis expensis se exhiberet, *d. cap. Statuimus*. Sed quum saepissime eueniret, ob impedimenta barones hoc personale seruitium praestare non posse; inde factum est, ut loco seruitii pecuniaria pensio subrogaretur, tamquam adiumentum militarium expeditionum, quas per milites stipendiarios loco baronum Rex suscipiebat. Quae de re pensio haec dicta fuit etiam *hostensia*, vel *hostilitium*, quasi pecunia data contra hostes.

Licet Regi *Regi praclusa est via repetendi seruitia personalia potius, quam adoham; nisi legitima aliquis baronis sit excusatio, veluti morbus, senectus, & huiusmodi alia. Iure feudorum communi electio est feudatarii, vel in pecunia, vel de persona seruitium praestare; more vero huius Regni optio est Principis, de Curt. diuers. feud. pag. mihi 41 n. 61.*

Quae fuit olim, quae nunc est adohae taxa. *S. LX. Adohae taxa olim erat ducatorum triginta in singulis centenariis reddituum feudi, si esset rusticum, siue sine vassallis; ducatorum viginti sex & assium viginti quinque, si esset nobile, seu cum vassallis, Ioseph de Rosa pract. feud. tract. 2 lect. 5 num. 8 (*). Sed quum anno 1564 in more assumptum fuerit donatium, nouam solutionis formam adohae quan-*

quantitas accepit. Regnante enim Philippo II. statutum fuit, tempore belli nullas baronibus impositiones adnecti debere, sed quolibet anno persoluendos esse ab integro Regno sexcentum mille ducatos, quorum pars quarta nempe centum quinquaginta a baronibus penderetur loco adohae. Haec autem quantitas diuiditur inter feudatarios secundum cuiusque feudi redditus; & semel statuta quantitate in culario, non amplius augetur, nec minuitur, siue feudi redditus augeantur, siue minuantur. Tunc vero solum crescit, si feudorum numerus decrescat, minuitur vero, si feudorum numerus multiplicetur, Tappia *dec. 14.*

[*] Solet distingui vetus, & noua adohae taxa; sed haec differentia non ita accipienda est, quasi olim minor superscripta fuerit taxa; sed quod hisce temporibus sit maior, quia feudorum redditus sunt pinguiore, de Rosa *l. c.*

S. LXI. Eximuntur autem ab adohae solutione I. qui praestant seruitium personale (*S. LVIII.*) siue in militia sagata, siue togata (*), de Afflictis *dec. 120.* II. Qui eodem anno soluit releuium, ne duplici onere grauetur, *arg. l. 4 §. 2 D. ad L. Rhod.* III. Cui ex pacto in inuestitura adposito adohae solutio remissa est; Capanus *de iure adoh. qu. 12.* Et IV. tandem baro, qui paupertate laborat, de Afflictis *in cap. 1 tit. 24 lib. II. feud.*

[*] Quamuis multi sint, qui Regi in militia togata seruitium praestant, non omnes tamen ab adohae solutione sunt immunes, sed dumtaxat Praesides R. C. Summariae, eiusque Rationales, & olim Re-

Qui adoham non soluunt.

Regentes Collaterales, non autem Iudices M. C. immo nec Regii Consilarii. Conf. Andr. Capanus *de iur. adoha* quaest. 11 & 15.

Poena adoham non solventis.

§. LXII. Si autem baro adoham iusto tempore soluere neglexerit, feudum quidem non amittit, cap. Reg. Roberti *Nolumus* tit. *quod barones*, ut iure communi feudorum sancitum est in eos, qui seruitia non praestant, cap. 21 *lib. I. feud.* sed poena pecuniaria multantur, & exigi solet per commissarios tertiatim expeditos, nulla praecedente monitione; quia de hoc debito dies interpellat pro homine. Haec de adoha sint satis, nunc de releuio agendum.

Releuium unde dictum, & quomodo introductum.

§. LXIII. Releuium autem a *releuando* dictum est: releuare idem ac *denuo extruere*, *renouare*, *restaurare*. Olim enim feudum, quod possessoris morte in domini directi plenum ius redibat [*Lib. II. §. CXLIV.*], si illius consensu, & certa exsoluta pecunia hereditario, vel singulari iure possideretur, feudum releuatum dicebatur; hinc pecunia ad releuandum data *releuium* dicta fuit; Dufresne v. *Releuare feudum*. Et licet postea statutum fuerit, feuda ad heredes transire, tamen id non sine certa pecunia domino directo ab herede persoluenda fieri posse introductum est. Hinc origo releuii, quod apud nos non ex lege, sed ex consuetudine soluitur; eiusque quantitas eadem consuetudine definita, quod sit medietas fructuum ex feudo eo anno perceptorum, quo feudatarius moritur; nisi aliter tempore concess-

cessionis feudi fuerit definitum, Freccia *de subfeud. auth.* 3 num. 25 & 16.

§. LXIV. Est igitur releuium *pecuniaria praestatio, quae fit domino directo in signum noui beneficii, dum successor in feudo iure hereditario petit nouam inuestituram.* Releuium quid sit.

§. LXV. Ex descripta releuii natura sequentia fluunt axiomata. I. Releuium est praestatio pecuniaria, quae consistit in medietate fructuum feudi, eo anno perceptorum, quo feudatarius moritur. II. Debetur ab eo, qui petit nouam inuestituram iure hereditario, III. Praestatur in signum noui beneficii. Axiomata.

§. LXVI. Ex primo axioma deducendum I. releuii praestationem fieri non posse in fructibus feudi, sed in pecunia numerata, de Franchis *decis.* 121. II. Ut iusta sit haec praestatio, a successore feudatario, vel ab eius procuratore speciali mandato instructo sine fraude edendum esse in R. C. Summariae catalogum reddituum, fructuum, & expensarum illius anni, quo defunctus est feudatarius; nisi eo anno nulli, vel pauci fuerint fructus; tunc enim trium annorum fructus coaceruari oportet, arg. l. 36 *D. mandat.* & Fisco sexta pars pro releuio est praestanda, Freccia *l. c. n.* 28 30 & 31. III. A fructibus deducendas esse expensas [*]; idem Freccia *l. c. num.* 29. IV. Hanc praestationem non admittere compensationem, nisi ex speciali Principis, vel Proregis venia, ut aliquando factum fuisse testatur de Afflictis *decis.* 192 de Curte *res. feud. cap.* 3 num. 55. Quomodo sit soluendum releuium. (*)

[*] De stilo R. C. Summariae non deducuntur expensae pro custodia castri, nec aerariorum exigentium redditus feudi, sed solum, quae in cultura praediorum, recollectione fructuum, refectione moletrinarum, similiumque impenduntur. Conf. de Afflictis in cap. 3 lib. I. feud.

A quo relevium solui debeat.

§. LXVII. Quia relevium debetur ab eo, qui petit inuestituram iure hereditario; ex secundo axiomate sequitur, ad relevii solutionem cogendum non esse I. heredem, qui redimit feudum a defuncto alienatum cum pacto retrouendendi; quia non iure hereditario, sed ex emto acquirit. Freccia l. c. num. 14. Verum idem auctor testatur, rem aliter definitam fuisse a R. C. Summariae in causa Principis Salerni. Nec II. donatarium feudi, dum ususfructus proprietati consolidatur morte donantis, qui vsumfructum sibi reservavit, Decius conf. 47. Immo III. nec donatarium mortis causa, ut definiuit R. C. & Consilium Collaterale V. Kal. Decembris 1563 teste Freccia l. c. num. 18. * IV. Nec eum, qui iure adcrendi partem feudi acquirit per mortem socii Regiae liberalitatis, Yfemia in tit. 3 §. 1 lib. II. feud. Nec V. filium, cui pater feudum vendidit, donavit, vel refutavit, de Ponte de potest. Proreg. tit. 8 §. 4 n. 2 nisi omnia feuda refutentur; nam tunc pro herede refutarius habetur; arg. l. 170 D. de R. I. vel in fraudem refutatio fiat, de Ponte l. c. num. 3 aut in inuestitura pactum adpositum fuerit de soluendo relevio quodcumque feudum in alium transferatur, Yfemia ibid. Nec VI.

pa-

patrem, qui succedit filio in feudo, quod antea ei refutauerat, Yfemia & Freccia ll. cc. Sed contrarium definiuisse R. C. Summariae testatur de Curte resol. feud. cap. 3 n. 53.

§. LXVIII. Ex eodem principio deducitur A quo relevium VII. relevium soluendum non esse ab ecclesiae nime. siae praesule; hic enim non acquirit feudum iure hereditario, sed est merus administrator nomine ecclesiae, quae nunquam moritur, Freccia l. c. n. 28. nisi Regia Curia sit in contraria quasi possessione, de Curte l. c. n. 58. Et ob eandem rationem VIII. nec ab universitate feudum possidente, Freccia ibid. n. 39 (*). Nec IX. a muliere pro dotario, Yfemia in l. 12 C. de fideicom. Nec ab eo X. qui in feudo succedit ob mortem civilem feudatarii, Freccia l. c. num. 2.

(*) Quamvis novus ecclesiae praesul, & novus universitatis administrator non solvat relevium, tamen ne ecclesiae, universitates, & aliae huiusmodi manus mortuae praestatione relevii omnino essent immunes, introductum est quinquennium, h. e. solutio relevii in singulis quindecim annis, de Curte res. feud. cap. 3 num. 61.

§. LXIX. Quum relevium praestetur in signum novi beneficii [§. LXV.]; ex tertio axiomate deducendum, hoc onus esse personale. Relevium
le, non reale, & hinc I. denegandam esse fisco actionem contra tertium feudi possessorem, Freccia l. c. num. 4 [*]. II. Deberi relevium etiam si eo anno nulli ex feudo fructus fuerint percepti, de Curte d. c. n. 65. III. Subfeudatarius, qui a barone immediate & in capite re-

tenet feudum, huic, & non Regi soluere debere releuium, quia non a Rege, sed a barone beneficium accipit, *cap. Regn. apud Foggiam*. IV. Duplex soluendum esse releuium, si eodem anno moriatur pater, & filius, qui petiit, & obtinuit inuestituram, quia duplex beneficium [**].

[*] Etsi onus releuii sit personale, vt omnes DD. consensu tenent, tamen contra *l. 1 §. 16 D. ad S. C. Trebell.* actionem dant fisco contra tertium feudi possessorem; eo excepto casu, si possessor ab ipso fisco causam habeat. *Freccia l. c.*

[**] Pragmatici nostri, & res in foro iudicatae duplici releuio eodem anno exigendo barones non grauant, ne feudum per duplicatam releuii solutionem eo anno feudatariis sit inutile. Ita quidem sine certo principio saepe ratiocinati sunt Pragmatici nostri, & sub praetextu aequitatis multas acquissimas leges subuerterunt. In hac specie sane eorum sententia erronea est. Siquidem ipsi consensu fatentur onus releuii esse personale. Igitur vndenam hic respectus ad feudi fructus, & ad vtilitatem ex feudo percipiendam? Nonne duplex laudemium soluitur eodem anno, si emphyteuticus fundus bis alienetur? Et si tertia & quarta euenerit alienatio, nonne tertium, & quartum soluendum est laudemium? Cur autem non idem de releuio?

Soluendum *§. LXX.* A nouo feudatario etiam praestanda est Camarario tertia pars eius, quod pro releuio Regi soluitur; quae praestatio dicitur *ius tapeti*; nam datur pro tapeto, quod a M. Camarario sternitur tempore, quo feudatarius praestat homagium, de *Curte l. c. num. 75*. Hucusque de releuio, nunc de vitamilitia dicendum.

§. LXXI. Quae feuda iure Francorum re-
guntur solos primogenitos ad successionem ad-
mittunt, his enim existentibus, non modo fe-
minae, sed & secundogeniti a feudali suc-
cessionem excluduntur [*Lib. II. §. CXCI.*];
quod inductum est, ne diuisione rei feudalis
inter plures fratres, sororesque baronum fa-
miliae depauperentur, & decus earum minue-
retur miseria. Iniqua tamen esset lex, si om-
nia bona feudalia primogenitis deferret, pe-
nitus a paterna hereditate secundogenitis, &
feminis exclusis, quibus iure naturae legitima
portio debetur. Qua de causa, vt hi aliquid
emolumenti loco legitimae portionis [*] ex feu-
dis acciperent, statutum est, primogenitum,
siue qui eius loco in feudo succedit, praesta-
re debere secundogenitis annuam pensionem pe-
cuniariam alimentorum causa; quae pensio
apud nos dicitur *vita-militia*, vulgo *piatto*
[**]; feminis vero dotem, quae dicitur *pa-
ragium*.

[*] Andreas de Ysernia in *cap. vn. §. 1 tit. 36 lib. I. feud.* & Marinus Freccia *de subfeud. lib. III. diff. 19* opinantur vitamilitiam secundogenitis debitam, non praestari loco portionis legitimae, moti vulgari Pragmaticorum sententia, quod integrum feudum iure Francorum sit legitima primogeniti. Sed hoc argumentum probat nimis, nam legitima portio debetur sine onere, *Auth. Nouissima C. de inoff. test.* Ergo primogenitus nec ad vitamilitiam, nec ad paragium praestandum est obstrictus; quod quidem falsum esse, non est, qui non videat.

Primogeni-
tus praestat
fratribus se-
cundogenitis
vitam-mili-
tiam.

(**) Nomen *vitae* datum est, quia ad vitam sustinendam sit alimentorum praestatio; & ideo apud Gallos dicitur *appannagium*, ab *apanare*, quod panem, ac cibum porrigere, pascere significat. *Militiae* nomen additum est, ut iisdem alimentis possit secundogenitus, si velit, suis expensis militiae nomen dare.

Quid sit vita-militia.

§. LXXII. Est igitur vita-militia *pecuniaria praestatio ex fructibus feudi alimentorum causa loco portionis legitimae, quae sit a successore in feudo iure Francorum fratrilus secundogenitis.*

Axiomata.

§. LXXIII. Hinc axiomata: I. Vita-militia est annua pecuniaria praestatio loco portionis legitimae. II. Debetur ex fructibus feudi alimentorum causa.

Quibus vita-militia debeat.

§. LXXIV. Quia vita-militia est praestatio loco portionis legitimae; ex primo axiomate sequitur, eam praestandam omnibus secundogenitis, quibus deberetur portio legitima, & hinc eam iure perunt I. Fratres legitimi, non illegitimi [*]: II. siue laici, siue clerici, de Ponte *de potest. Pror. tit. 7 §. 4 num. 28 & 29*. III. germani, & consanguinei, si feudum sit paternum, Petr. de Gregorio *de vita-mil. q. 4* vterini etiam, si maternum, Marcianus *conf. 56* IV. siue maiores, siue minores, Yfernina in *Const. Comitibus tit. de adiut. pro mil. fratr.* V. siue diuites, siue pauperes, *arg. l. 36 pr. C. de inoff. test.* VI. siue praesentes, siue absentes, *d. Const.* VII. Etiam primogeniti, si feudi successionem evaserint incapaces, veluti per statum ecclesiasticum

cum, vel quia renunciatione ad feudi successionem admiserint secundogenitos, ut definiuit S. C. apud de Franchis *dec. 20*.

(*) Legitimi hic intelligendi sunt, qui illegitimis opponuntur, non vero adoptivi; his enim vita-militia non debetur, *arg. cap. 1 tit. 26 lib. II. feud.* nisi sint plene adoptati, vel eo pacto adoptati fuerint, ut succederent in feudo, aut in investitura ius succedendi in feudo, omnibus legitimis fuerit concessum. Illegitimorum autem nomine non modo spurii exaudiendi sunt, sed etiam ex concubina nati, h. e. a soluto, & soluta; quia utrique penitus a feudali successionem arcentur, *d. cap. verum* tam his, quam illis iudicis aequitate alimenta decerni solent (§. XXVII.); praefertim ob familiae decus. Immo & feminis illegitimis debetur paragium, *arg. c. 5 extr. de eo qui dux. in matr. Conf. Ereccia de subs. lib. II. qu. 3 num. 2*.

§. LXXV. Ex eodem principio sequitur VIII. Vita-militia priuari posse secundogenitos, iure a patre exheredatos, Yfernina in *cap. 1 titul. 8 lib. I. feud.* IX. Non vero si ingratis erga primogenitum se gesserint; nam vitae-militiae praestatio in primogenito ex obligatione nascitur, non ex officio. X. Nec renunciatione generali, *l. 35 §. 2 C. de inoff. testam. Conf. de Franchis decis. 20 num. 6 & 7*. XI. Nec ob legatum a patre relictum; nisi voluntas patris compensare volentis adpareat, & legatarius secundogenitus nulla praemissa protestatione legatum agnouerit, *arg. l. 22 §. 3 D. sol. matr. de Afflictis dec. 138*. Contrariam tamen sententiam tuetur Vrsillus *ibid.* XII. Eam

Quibus non debeat.

praestandam esse immunem ab onere adhae, alteriusque seruitii, *arg. l. 32 & 36 C. de inoff. testam. de Franchis d. dec. 20 in fin.*

Praeter fratres quibus praestanda vita-militia. §. LXXVI. Porro ex eodem axioma deducendum est XIII. vitam-militiam non modo fratribus possessoris feudi persoluendam esse, verum etiam fratribus defuncti feudatarii. Quod enim est onus feudi [§. LXXIII.] cum ipso feudo ad successorem transit, de Afflictis in d. Const. Comitibus. XIV, & nepotibus ex praemortuo fratre natis, quibus iure repraesentationis, siue ut loqui amant Pragmatici nostri, iure *subingressionis* eadem portio debetur, quae patri viuenti contigisset; nisi pater, quum viueret, vita-militia fructus sit; tun enim iure repraesentationis filii ea ratione non fruuntur, quod vita-militia stat loco alimentorum, quae ad solam alimentarii vitam perdurant, de Franchis *decis. 542.*

Quomodo haec praestatio facienda. §. LXXVII. Ex eo quod vita-militia praestatur alimentorum causa; recte ex secundo axioma deduxerunt DD. I. Eam praestationem faciendam esse in quolibet quadrimestre, Rouitus in *pragm. 25 de feud.* II. In eius definienda quantitate duo a iudice inspicienda esse, numerum scilicet filiorum, & fructus feudi (*), de Afflictis in *tit. 25 lib. II. feud.* III. Semel statuta eius quantitate, incrementum non accipere, nec diminutionem, siue augeantur redditus feudi, siue minuantur, idem de Afflictis *l. c.* Et ex coniunctione primi

mi & secundi axiomatis recte etiam intulerunt, IV. taxationem vitae-militiae ex fructibus feudi faciendam esse tempore mortis patris, Rouitus in *d. pragm. 25.* V. eam praestandam esse singulis annis, quamuis nulli fructus ex feudo aliquibus annis percipiantur, Tapia *dec. 44 n. 4.*

[*] Quum ex fructibus feudi facienda sit vitae militiae praestatio; fructus autem minuantur, diminuta proprietate; hinc sequitur, in ponenda ratione fructuum feudi, deducendum esse a proprietate aes alienum a defuncto feudatario legitime contractum, & paragium sororibus praestandum: his autem detractis, omnes feudi fructus, siue naturales, siue ciuiles, duas in partes diuidendi erunt, quarum altera feudatario, tamquam aes alienum pro seruitio tribuenda erit, altera inter ipsum feudatarium, & fratres secundogenitos erit diuidenda, de Afflictis in *tit. 55 lib. II. feud.*

§. LXXVIII. Quia vita-militia debetur ex fructibus feudi, ex secundo axioma deducendum est I. vitam-militiam deberi tam ex feudo antiquo, quam paterno [*], de Franchis *dec. 61.* II. siue feudum sit hereditarium, siue ex pacto, & prouidentia, aut cum titulo, aut sine; quia lex nullam inter haec feudorum diuersa genera distinctionem admittit. III. Esse onus feudi reale, hypothecamque legitimam super feudo fauore secundogenitorum constitutam esse, cap. Roberti, seu potius littera eiusdem, cuius initium est *Alienationis actus.*

[*] In feudo a fratre adquisito, quum nullum in eo sit fratribus ius legitimae, nullum est vitae-militiae

litiae onus. Feudum vero a patre emtum, ad primogenitum iure successionis transiens, vita-militia oneratur. Etenim quae pecunia in feudi pretium soluta fuit, damno portionis legitimae omnium filiorum a paterno ablata est patrimonio. Sitne vero sub eadem obligatione vitae-militiae reponendum feudum a Principe patri donatum, non conveniunt inter se Feudistae. Sed eorum discordia ita transigi posse videtur; ut si ex mera Principis liberalitate feudum patri accesserit, ab onere vitae-militiae sit eximendum; non ita vero si remuneratoria fuerit donatio: siquidem servitia paterna Principi praestita quoddam constituunt nobile depositum, inter omnes filios tribuendum.

Quando vita-militia vel pars pretii feudalis secundogenitis debeat. §. LXXIX. Ex feudo autem paterno vel vitam-militiam, vel partem pretii petere, in secundogeniti arbitrio repositum est; eaque pars iure collationis, non petitione hereditatis debetur, ut definiuit S. C. teste Rouito *dec. 34* quamvis idem auctor contra communem prudentum opinionem petitione hereditatis deberi disputat, *in pragm. 25 de feud. num. 32 & 34*. Quum igitur debeat iure collationis, sequitur, in ponenda ratione partis pretii, secundogenito debiti, attendendum esse feudi valorem tempore emtionis, non vero mortis patris. Et ita sit satis de vita-militia; tandem nonnulla de paragio dicamus.

Quid iuris in paragio debito ex feudo. §. LXXX. Quid sit paragium, quo iure feminis debeat, quae eius quantitas, & qua actione petendum, iam supra occupauimus [*lib. II. §. CLVII. & seqq.*], superest hic nonnulla pecularia de paragio ex feudo debito adnotare. Et quidem I. ius, quod foro-

ribus, amittisque pro paragio super feudo tributum est, minui nequit per creditores fratris, feudum possidentis; quamvis Regio creditores potiantur ad sensu; ut bis iunctis aulis definiuisse S. C. fidem facit Anell. de Amato, *conf. 42 num. 9. II.* Quamvis causae feudales ob constitut. *Constitutionem diuinae memoriae*, tit. *de renocat. feudor.* & *pragm. Odis*, quae inter coniunctos, sine Regis ad sensu nequeant compromitti; & opinione prudentum nec etiam controuersia an vita-militia debeatur, de Afflictis *dec. 43* paragii tamen causae sine Regio ad sensu in compromissum deduci valent: ea ratione, quod feudi non tantum substantiam. III. Paragium praestandum est in pecunia numerata, non in feudi parte, *Conf. Ysernia in const. In aliquibus tit. de success. filior. Com.* quia iure Francorum feuda sunt indiuidua [*Lib. II. §. XLIII.*]. IV. Mulier dotata de paragio ex vno feudo, nequit ex altero paragium petere; hinc dotata ex feudo paterno, ex materno alterum paragium non consequitur, de Amato *l. c. num. 26 & 28*. V. Debetur paragium nedum ex feudo adquisito per successionem adscendentium, sed etiam transversalium, Staibanus *cent. II. resol. 102 num. 59*. Tandem VI. Si frater moram admittat constituendi, soluendive paragii, soror etsi Neapolitana iura mascululi haud nanciscitur, h. e. non consequitur vitam-militiam fratribus secundogenitis debita-

54 *Inst. iur. Neap. Lib. III. Tit. V.*
tam . Napodanus ad conf. *Si moriatur §. eas*
autem n. 48.

T I T V L V S V.

*De contractibus realibus , & speciatim
de hypotheca feudali.*

Poena ne-
gantium mu-
tuum , vel
aliam rem de-
bitam .

§. LXXXI. **C**ontractus reales nominati
tam Romano , quam Nea-
politano iure quaternarium numerum non ex-
superant . Sunt enim mutuum , commodatum ,
depositum , & pignus ; quorum natura , effe-
ctus , & actiones , quum alibi abunde exposi-
ta sint , hic repetere supervacaneam operam
duximus ; contenti dumtaxat referre , quod de
his contractibus leges nostrae constituerunt a
iure Romano diuersum . Sat pernotum est ,
Romanas leges nullam poenam statuissse in ne-
gantes rem mutuam , commodatam , vel de-
positam , deposito miserabili excepto . Ast iu-
re nostro negantibus mutuum , commodatum ,
depositum vel aliam rem quocumque titulo
debitam indicta est poena tertiae partis valoris
rei debitaе fisco inferendae . Const. *Regiae Ma-
iestatis tit. de mutuat. pecun.* Et quamvis olim
haec constitutio exoleuisset , in vsum tamen
reuocata fuit a Rege Philippo II. *pragm. unic.*
tit. de negantibus mutuum .

Qui negantes
poena exi-
muntur .

§. LXXXII. Non omnes tamen negantes
statim incidunt in poenam , sed tria ex opi-
nione de Afflictis concurrant oportet , I. ne-

De contract. real. & spec. de hypoth. 55
gationem esse iudicialem : II. plene actorem
creditum probare ; & III. reum damnatum
nolle iudicis sententiae obtemperare . Tapia ve-
ro *de iur. Regn. in d. pragm.* requirit IV.
creditoris petitionem non esse ultra iustam quan-
tatem debitam . Haec generatim de his tri-
bus contractibus : nunc nonnulla pecuniaria
de deposito dicantur , oportet .

§. LXXXIII. Depositum vel publicum est , ^{Depositum}
vel priuatum . *Illud fidei publicae , hoc homi-* ^{vel publicum}
nis priuati fidei commendatur . Olim ex lege ^{vel priuatum.}
Longobardorum , negato deposito priuato ,
indicebatur duellum , probationis causa ; sed
id vetuit Imperator Fridericus , statuens ad
probationem depositi , infra libram auri con-
sistentis , tres testes fide dignos adhibendos es-
se ; ultra eam quantitatem vero publicum
instrumentum per notarium , iudicem ad con-
tractus , & tres testes confectum requisivit ,
Const. *in causa depositi tit. de causa depositi .*

§. LXXXIV. Romani publicum deposi- ^{Romani fa-}
tum faciebant dum res pretiosas apud aedem ^{ciebant pu-}
sacram , & in sepulcris reponebant ; inde pe- ^{blicum depo-}
cuniam apud argentarios . Erant autem argen- ^{situm apud}
tarii ciues Romani , qui tum Romae , cum in ^{argentarios .}
Prouinciis rei nummariae negotiationem publi-
ce in foro , positis mensis , exercebant , vnde
mensarii & nummularii dicebantur . Apud eos
duabus de causis pecuniae deferebantur , vt
discimus ex Vlpiano *in l. 24 §. 2 D. de reb.*
aucl. iudic. Aut enim deponiebantur ob fidem
publicam , id est , vt tutiore loco quam in
pri-

56 *Inst. iur. Neap. Lib. III. Tit. V.*
 priuatis asservarentur aedibus ; quia in aede
 Castoris recondebantur . Aut sub vsuris pecu-
 niae ipsis credebantur , quas deinde foenori
 collocabant . Conficiebant argentarii rationes
 horum actuum , quas asservare , & petentibus
 edere debebant , vt eorundem probatio habe-
 retur , *l. 4 pr. l. 9 §. 1 l. 10 §. 1 D. de edend.*
 Quorum libri , quia in singulis mensibus no-
 vi conscribebantur , *Kalendarii* dicti fuere .

Nos vero
 apud num-
 mularios.

§. LXXXV. Non dissimili ratione consti-
 tuti sunt apud nos nummularii , vulgo *cam-*
psores , seu *bancherii* , quorum mentio fit in
 pragmaticis *sub tit. de nummulariis* . Exer-
 cent ipsi publicum munus in iis locis , quae
banca adpellantur . Bancorum , siue nummu-
 larium fides publica est (*) ; hinc pecunia ,
 apud eos deposita , publicum depositum effi-
 cit . Huiusmodi tamen depositum irregulare
 est , quia pecunia non datur ob signata ; hinc
 vt in mutuo , non in specie , sed in genere
 reddendum : & nummularii non modo dolum ,
l. 1 D. depositi , sed culpam , & casum prae-
 stant , *l. 14 D. eod.*

[*] Qui publicam fidem violant , seueris subici poe-
 nis digni sunt ; hinc aduersus nostros nummula-
 rios I. poena mortis naturalis sancita est si pec-
 unia apud eos deposita abutantur , *pragm. 1 de*
nummul. II. Eis non conceditur beneficium ces-
 sionis bonorum , nisi sint decoctores inuoluntarii ,
l. 63 §. 7 D. pro soc. l. 22 §. 1 l. 51 D. de re
iudic. Boerius *dec. 215 n. 6 & 7 Straccha de de-*
coct. part. 3 n. 9 III. Nec fruuntur ecclesiastico
 asylo , *Concord. ann. 1741 cap. 2 n. 19* IV. Possunt
 torqueri , vt indicent locum , vbi recondita est pec-
 cu-

De contrah. real. & spec. de hypoth. 57
 cunia apud eos deposita , Straccha *l. c. p. 7 n. 2.*
 V. Si fugam arripuerint , vel latitauerint , quod
 apud Romanos dicebatur *foro cedere* , *l. 7 §. 2*
D. deposit. h. e. in foro amplius non adparere , vt
 explicat Pancirolus ; citati in domo solitae ha-
 bitationis , si per spatium sex dierum non com-
 paruerint , statim proscribuntur , *d. pragm. 1. VI.*
 Puniendi sunt tamquam publici latrones , nulla
 nobilitatis habita ratione ; Laganarius ad Roui-
 tum in *pragm. 1 de nummul.* Gizzarellus *dec. 80.*

§. LXXXVI. Nummulariorum munus pu- Nummularii
 blicum facit commodum . Etenim I. pecunia faciunt publi-
 apud eos deposita securum reddit deponentem . cum commo-
 II. Pecuniae debitae depositum , apud eos fa- dum ; & quo-
 ctum , interruptit vsuras . III. Idem deposi- modo .
 tum transfert periculum in creditorem , qui
 pecuniam pro se depositam exigere neglexerit ;
 adeo vt , si bancum a fide deficiat , damnum
 sentit creditor ; siquidem debitor a tempore
 notificati depositi liberatur . IV. Eorum libris ,
 qui singulis annis , vel singulis sex mensibus
 noui conficiuntur , *annales* idcirco , vel *seme-*
stres dicti , ob publicam auctoritatem integra
 fides praestatur ; qua de re , qui per bancum
 soluit , solutionis plenam habet probationem ,
DD. consensu .

§. LXXXVII. Pignus autem iure Roma- Pignus vel
 no triplex erat , *praetorium* nempe , *iudiciale* , praetorium ,
 & *conuentionale* ; illud a Praetore , istud a Iu- vel iudiciale ,
 dice , hoc ab hominum conuentione denomi- vel conuen-
 nationem accepit . Sed sublata distinctione in- tionale .
 ter Praetorem , & Iudicem , illud vtrumque
 pignus *iudiciale* nominatum fuit .

§. LXXXVIII. Iudiciale pignus quadru- Causae con-
 pli- tituendi pi-

gnoris iudi-
cialis.

§8 *Inst. iur. Neap. Lib. III. Tit. V.*

plicem ob causam leges Romanae a magistratu expediri patiuntur; I. Si debitor non paruerit ei, quod iudicatum est; iudex tunc iubebit eius bona pignoris nomine capi, ac distrahi, quasi essent ante iudicium pignolata, ut *ex tit. C. si in causis. indic.* II. Causa seruandorum legatorum & fideicommissorum, *tit. D. ut in possess. legat.* III. Si vicinus cavere nolit de damno infecto; iubebit magistratus vicinum, cautionem petentem, mitti in possessionem rei, ex qua damnum metuitur, eamque iure pignoris tenere, *l. 4 §. 1 D. de damn. inf.* Quae omnia stant etiam iure huius Regni. IV. Si debitor in iudicio vocatus post primum & secundum decretum non compareat, in contumaciae poenam conceditur creditori eius bona possidere pignoris titulo. *l. 7 D. quibus ex causis. in possess. eat.* Hoc tamen minime probant huius Regni leges; quae sequenti §. describuntur.

Creditor possidebat bona debitoris duplicem ob causam.

§. LXXXIX. Antiquo iure huius Regni, si debitor actione reali conuentus, in iudicio non comparebat, post primum contumaciae decretum creditor mittebatur in possessionem ipsius rei in iudicio petita; si vero actione personali, nonnisi post secundum contumaciae decretum; & utroque casu in poenam contumaciae addicebatur Fisco tertia pars bonorum mobilium debitoris, si in M. C. iudicium ageretur; augustalis vero in singulos contumaciae menses, si Curia esset baronalis, vel baiularis. Sed immissio in possessionem tam ex primo

De contract. real. & spec. de hypoth. 59
mo, quam ex secundo decreto exoleuit; *Tapia de Iur. Regn. lib. III. tit. de contum.* Nec poena publicationis tertiae partis mobilium, vel augustalis mulctatur contumax hisce nostris temporibus in iudicio civili; sed in poenam contumaciae proceditur in iudicio civili cum solo actore, tamquam si reus esset praesens.

§. XC. Fit igitur pignus iudiciale, quum reus iudicis sententiae in rem iudicatam transactae non paret, tunc enim ius est creditori bona debitoris pignoris nomine iudicis auctoritate capere, eaque vendere, vel sibi ipsi addicere; praemissis tamen duobus ad relendum praeceptis.

Quando fit
hodie pignus
iudiciale.

§. XCI. Non omnia tamen bona indiscriminatim pignoris causa pro executione sententiae a iudice capi possunt; etenim favore agriculturae ob *l. 8 C. quae res pign.* confirmatam a cap. Caroli II. Andegauensis *Constitutioni* tit. *de bob. arat. non pign.* excipiuntur boves aratorii, & instrumenta agriculturae. Nisi speciali conuentione pignori supposita fuerint; vel capiantur in subsidium, alius bonis debitoris deficientibus, *d. cap.*

Bovae & instrumenta agriculturae non capiuntur pignoris causa.

§. XCII. Pignus conuentionale creditoris, & debitoris consensu constituitur, in quo si rei pignori suppositae traditio interueniat, in specie *pignus* adpellatur; si vero res non tradatur, sed maneat penes debitorem, vocatur *hypotheca*; de qua hic agendum.

§. XCIII. Est autem hypotheca vel *expres-* Hypotheca
sa, vel *tacita*: *generalis*, vel *specialis*. *Expres-* quod duplex sit.
sa

sa vel pure contrahitur, vel sub conditione. Condicio vel potestativa est, vel casualis. Illa adiecta hypothecae non retrahitur ad tempus contractus; haec vero maxime, dummodo adposita non fuerit hypothecae feudali, de qua plura dicentur in §. C. seqq.

Tacita hypotheca quando contrahitur.

§. XCIV. Tacitae hypothecae exemplum extat in l. 4 D. de pact. inuecta scilicet & illata a conductore in praedium urbanum locatori pro mercede sunt hypothecata, quamvis inter eos nihil de hypotheca nominatim sit conuentum. Quinimmo si domus sit locata mercium seruandarum causa, ad consequendam pensionem praeferebatur locator ceteris creditoribus hypothecariis anterioribus, immo & dominis mercium, l. 6 §. 7 D. qui prior. in pign. Secus dicendum de inuectis & illatis a colono in praedium rusticum; sat enim cautum videtur huiusmodi praedii domino tacita hypotheca super fructibus eiusdem praedii constituta, l. 11 §. 2 cod. l. 2 D. in quib. causis. pign. A iure Romano diuortium in hoc articulo fecerunt consuetudines Neapolitanae, quae §. XVII. exponentur. Plura tacitae hypothecae exempla exhibent Pandectae consulto hoc loco praetermissae, quia ad ius nostrum nihil conferunt.

Quid sit hypotheca generalis, quid specialis.

§. XCV. Hypotheca generalis est, quae omnia debitoris bona tam praesentia, quam in futurum acquirenda suo vinculo afficit, l. ult. C. quae res pign. Cui similis est obligatio cuiusdam vniuersitatis, veluti si grex fue-

De contract. real. & spec. de hypoth. 61
fuerit hypothecatus; nam in locum demortuorum capitum noua erunt hypothecae submissa l. 3 D. de pign. & hypoth. Specialis hypotheca dicitur, ubi in specie res vna, vel plures peculiari nomine obligantur.

§. XCVI. Vtraque simul hypothecam speciali scilicet, & generali securos se reddere creditores, neque Romano, neque Neapolitano iure improbatum est. Verum, quamuis iure antiquo indiscriminatim permissum fuerit altero hypothecae genere uti, l. 15 §. 1 D. de pign. id tamen vetitum fuit l. 1 C. cod. qua tunc permissum creditori actionem ex generali hypotheca ortam exercere, quum bona speciali nomine hypothecae addicta vel non sunt, vel debito satis non faciunt. Formula tamen, quae instrumentis in hoc Regno adponitur, nimirum quod specialis hypotheca non deroget generali, & contra, cautioni d. l. 1 derogatur, teste de Franchis dec. 5. Perseuerat nihilominus apud nos, quod statutum fuit a Rege Ferdinando, ut testatur de Afflictis in Const. lib. 1 tit. 82 scilicet non licere creditori, cui generalis hypotheca est constituta, si plures sint rerum hypothecatarum possessores, contra vnum in solidum agere, sed aduersus omnes pro rata crediti, & valoris rei possessae actionem esse dirigendam.

De generali & speciali hypotheca quid statutum.

Consuetudines Neapolitanae.

Quae bo- §. XCVII. Neapolitanae consuetudines sub
na afficiuntur tit. in quibus casibus licet auctoritate propria
vinculo taci- pignora tacitam hypothecam concedunt I.
tae hypothe- super rebus inuectis non modo in praedium
cae ex con- fuetudinibus vrbani, sed etiam rusticum, II. Eandem
Neapolitanis. tacitam hypothecam constituunt super rebus
agricolarum, qui tempestiue agros non co-
lunt, fructus non colligunt, vel damnum
quodcumque praediis frugiferis dant siue per
se, siue per eos, qui sunt de familia. Pote-
statemque faciunt III. dominis praediorum
propria auctoritate siue per se siue per alios
pignora capere ex bonis inquilini, coloni,
agricolae, & coloni partiarum, conf. *Pro pen-
sione eod. tit.* & ab illis quidem non modo
pro pensione elapsi temporis, sed etiam fu-
turi, si in actu inueniantur discessus, *arg.*
l. 24 §. 2 D. locat. Staibanus iun. *cent. II.*
resol. 143 n. 5. IV. Hypothecae vinculo affi-
ciunt bona mobilia eorum, qui animalia sub
eo societatis genere accipiunt, quae *ad menan-*
dum adpellatur, conf. *Si aliquis dederit*, eod.
tit. Permissumque V. tam dominis animalium,
quam praediorum, ubi animalia depasti sunt,
propria auctoritate bona debitorum pignoris
nomine capere, ead. conf. *Si aliquis*, dummo-
do animalia adhuc vivant, conf. *Pro debito*,
eod. tit. Bona vero eius VI. qui animalia ea socie-
tate recipit, quae dicitur *ad socidam* (*) mini-

me

De contract. real. & spec. de hypoth. 63
me hypothecae submittuntur, sed potestas
dumtaxat tributa est dominis animalium haec
pignoris nomine capere auctoritate propria,
d. conf. *Pro debito*. Tandem VII. si aliquod
animal alienis praediis damnum dederit, lici-
tum est praediorum dominis etiam auctoritate
propria animalia damnifica capere, eaque sub
pignoris vinculo detinere, donec damnum sar-
citum, vel cautio de damno soluendo praesti-
ta fuerit, quae consuetudo in scriptis haud
redacta nedum Neapoli, sed vbique huius Re-
gni locorum vim legis obtinet, vt testatur Ca-
pycius *dec. 45.*

[*] Socida est contractus locationis conductionis pe-
cudum, quorum periculum ad conductorem per-
tinet; vulgari nomine dicitur contractus *a capo
salvo*. Conf. Strikius in *usu mod. Pandect. lib. 9
tit. 2 n. 14 & seq.*

§. XCVIII. Consuetudinibus Neapolitanis De iureia-
statutum est etiam, fidem adhibendam esse iurando credi-
ratae creditoris adsertioni, quum in pignoris toris, vel de-
redemptione de quantitate crediti inter ipsum, bitoris pigne-
& debitorem non conuenit; modo quantitas ratitii.
a creditore designata rei pigneratae non exsu-
peret valorem, consuet. *Si quis aliquam tit.*
de pignor. Contra credendum est debitori iu-
ranti de valore pignoris amissi culpa creditoris;
qui si dolo pignoris amissionem adseruerit;
salua semper est debitori actio ad persequen-
dam rem pigneratam, quamuis eius pretium
est forsam consecutus, consuet. *Si creditor
eo d. tit.*

§. XCIX. Illud insuper de pignore adno- Fauore mon-
tan- tium pietatis

valet pignus rei alienae. *nae pignus sine domini consensu, vel ratione nullum sit, l. 20 pr. D. de pignor. act.* iure tamen consuetudinario huius civitatis non scripto valet pignus rei alienae monti pietatis in securitatem mutui datum; itaut vero domino non reddatur pignus ab administratoribus, nisi adferatur chirographum pignoratitium, & debitum solvatur, Brilla ad consuet. *Si quis aliquam tit. de pign. n. 91 & seqq.* Haec generatim de pignoribus & hypothecis, nunc ad hypothecam feudalem descendamus.

Hypotheca §. C. Pignoris, vel hypothecae vinculo acquiritur rem innodare iis omnibus permissum, quibus tui super feudis sine consensu domini directi libera est bonorum suorum administratio; & super iisdem bonis vel plenum, vel semiplenum habent dominium; omnia enim, quae vendi possunt, & oppignerari quoque valent, l. 9 §. 1 *D. de pign. & hypoth.* Hinc permissum est tum domino directo, cum utili fundum emphyteuticum pignoris, vel hypothecae nodo adstringere; nec quum alter id facit, alterius indiget adsensu, Huic tamen generali regulae exceptionem faciunt feuda, siquidem quamvis feudatarius utili super feudo fruatur dominio [*lib. II. §. XXXIV.*], tamen sine domini directi adsensu feuda pignoris [*], vel hypothecae nexu adstringere ei vetitum est. [*] Constituitur pignus super feudo, quum feudum ipsum traditur in securitatem crediti, & non modo possessio, sed & ius fructuum percipiendorum, quod dicitur *fendi tenuta*, in creditorem transit. §. CI.

§. CI. Quum autem hypotheca vel expressa sit, vel tacita; illa ab homine, haec a lege constituitur; ex hoc sequitur nullam esse sine domini directi adsensu hypothecam expressam, non vero tacitam; quippe super hac adensus ex ipso legis beneficio concessus intelligitur.

§. CII. Constituitur apud nos super feudis tacita hypotheca tam favore mulierum Neapolitanarum [*], quam earum, quae Neapolitanis sunt nuptae pro dotis, antefati, atque utriusque interesse securitate, cap. 7 *privileg. Caroli V. ann. 1539 relati in pragmat. 8 de feud.* Afficit autem haec hypotheca tum feuda ignobilia, seu sine titulo, quum nobilia, seu cum titulo, *eod. cap. 7* & quae ante, & quae post matrimonium adquisita sunt; quia huiusmodi hypotheca generalis est, futura quoque bona complectens, l. ult. *C. quae res pignor. Conf. Ursillus ad decis. 385 de Afflictis.*

[*] Neapolitanae hoc loco non modo exaudiendae sunt Neapoli natae; sed & quae a patre Neapolitano alibi sunt progenitae. Immo & naturales illegitimae, modo & Neapoli & a matre Neapolitana sint procreatae, ut definiuit S. C. apud de Franchis *dec. 452.*

§. CIII. Et quia haec hypotheca a lege constituitur, intelligitur contracta statim ac scripta fuerint matrimonialia pacta, quamvis haec in stipulationem minime fuerit deducta; lex enim in hoc negotio nullam exigit solemnitatem; Camerarius *in rit. 55 lib. II. feud.* Nec infirmatur hypotheca, quamvis maritus

Quae constituitur pro dote, & antefato.

Quum conscribuntur pacta nuptialia

legitimo in feudis successore careat, ut dubitavit Rouitus *ad pragm. 2 de feud.* sed vendito feudo, primum fit satis mulieri pro dote, antefato, & interesse; inde quod superest favore fisci deponitur; ut definiuit Regia Camera, & Consilium Collaterale, teste de Ponte *de potest. Proreg. tit. 6 princ. n. 34.*

Huius hypothecae actio.

§. CIV. Tanta est vis huius hypothecae, ut ex ea actio oriatur, quae recta via super feudis sine discussione bonorum allodialium institui potest. Ex quo deducendum, eam non in subsidium, sed primario dari; quamvis in actoris sit electione bona allodialia potius, quam feudalialia aggredi, *arg. l. 41 D. de minor. de Ponte l. c. n. 15 & 16.*

Conceditur omnibus, qui dotem repetunt.

§. CV. Conceditur haec actio omnibus, quibus est ius repetendi dotem, eiusque interesse, ac antefatum, etiam cessionariis, *pragm. 24 de feud.* Quamvis contractus dotis in mutuum siue in continenti, siue ex interuallo transitum fecerit, *prag. 3 eod.* Et non modo contra maritum, sed & contra socerum feuda possidentem institui potest, dummodo hic in dotis, vel mutui contractu interuenerit, de Ponte *l. c. n. 14.*

Constituatur etiam siue pacto.

§. CVI. Quamvis haec super feudis hypotheca a lege constitui vulgo dicatur, tamen quum in laudato capitulo, & pragmatica solum de adsensu mentio fiat, ut scilicet in hypotheca favore dotium, & antefati intelligatur praestitus R. adsensu, non abs re dubitarunt Pragmatici nostri, an constituta dicenda sit

fit haec hypotheca super feudis, quum instrumento nupciali nulla de feudis eorumque hypotheca facta est mentio. Et hoc in negotio non modo Pragmatici in diuersas abierunt sententias, sed inter se pugnant etiam S. C. decisiones. Quia tamen dos habet tacitam hypothecam super bonis eius, qui eam est restitutus, *l. vn. C. de rei uxor. act. (§. XLVIII.)* verosimilior videtur opinio Yserniae fauens dotis privilegio, eique consentiunt quamplures nouissimae eiusdem S. C. decisiones. Conf. Sanfelicius *dec. 99* & Capyciuslatro *conf. 29*. Haec de hypotheca tacita, seu legali, nunc ad expressam deueniendum.

§. CVII. Quum vetitum sit hypothecae nexu feuda adstringere sine domini directi adsensu (§. C.); & praestitus adsensu post contractam hypothecam minime ad tempus obligationis retrahatur (§. XCII.); consequens est I. Nullam esse hypothecam sine adsensu constitutam, *arg. l. 5 C. de LL. II.* Ex duabus hypothecis super eodem feudo constitutis, eam esse anteriorem, cuius favore prius impetratus fuit adsensu, quamvis posterior in constitutione, *arg. l. 9 §. 1 D. de I. D. Freccia lib. II. de subf. qu. 30 n. 3 & 15.* Nec III. hunc ordinem inuerti, quamvis feudum vendatur (*), & super pretio actiones hypothecariae exercentur; alienatione enim feudi hypotheca feudalialis minime resoluitur, *arg. l. 4 C. de emtion. de Franchis dec. 453.* IV. Quamvis obtento adsensu reconualescat hypothecaria obligatio, ta-

Quando intelligitur constituta hypotheca cum adsensu domini directi.

men id non fit, si adensus impetretur post feudatarii mortem, Yfemia in cap. *Imperialem*. Constituta tamen huiusmodi hypotheca super feudo hereditario, debet heres vel debitum hereditarium solvere, vel denuo hypothecam pacisci, & super ea adensus impetrare; ita exigentibus, & ratione legis 14 C. de oblig. & action., & fori nostri usu, de Ponte de potest. Pror. tit. 6 §. 1 n. 23.

[*] Quamvis feudalis hypotheca sine adensu constituta reconualescat per venditionem feudi, quum super eiusdem pretio actio exercetur; tamen usu fori nostri, pothabita antiquorum Pragmaticorum distinctione venditionis voluntariae, & necessariae, cuius in altera obligationis, in altera adensus prioritatem spectabat, semper praeferuntur creditores cum adensu in iis, qui adensu carent, etsi tempore sint priores, Conf. de Franchis dec. 64.

Duae clausulae subiacent, quae olim adponebantur in rescripto adensus.

§. CVIII. Duae olim in Regio adensu super feudali hypotheca praestito admiscebantur clausulae, quarum altera debitori hoc modo concepta: *dummodo successores debitor feudatarius habeat*, altera creditori hoc alio modo expressa dirigebatur: *intelligatur adensus praestitus pro se, & heredibus ex corpore*. Ex illa impedimentum oriebatur contractibus, quum difficile adinueniretur, qui pecuniam feudatariis mutuam daret, vel ab illis annuos redditus emeret, fidemque sequeretur debitoris sub cautione feudalis hypothecae; quum facillime evenire potuisset feudatarium sine legitimo successore decedere. Ex hac autem nedum quaestio oriebatur, essetne adnumeranda haec

haec actio hypothecaria inter feudalia, vel allodialia iura; quod maximum discrimen quamplurimas nedum tenet differentes consequentias, sed etiam creditoris libertatem coarctabat transmittendi hanc ipsam actionem successoribus extraneis. Qua de causa, ut tollerentur impedimenta contractibus, excluderentur quaestiones, & posset ad extraneos heredes ius hypothecae transfundi, petitione huius civitatis data est gratia contenta in *pragm. 27 de feud.* qua permissum est subsistere hypothecam cum adensu I. quamvis legitimo successore careat feudatarius debitor; & II. successor ex corpore creditoris non adsit. Quo ex tempore in adensibus, qui beneficio creditorum conceduntur, antiquae duae clausulae non interponuntur amplius.

§. CIX. Ex eo quod gratia relata in *prag. 27 de feud.* (§. CVIII.) iis exprimitur verbis *pro heredibus extraneis*, scilicet posse creditorem nedum heredibus ex corpore descendentibus, sed etiam heredibus extraneis ius hypothecae feudalis transfundere; in disputatione positum fuit a nostris Pragmaticis, num possit hoc ius in extraneum transferri titulo singulari, veluti venditione, cessione, legaro, similive alio. Sed obtinuit opinio negantium, teste de Franchis *decis.* 593 & Marciano *disp.* 86 n. 9. Siquidem quum adensus sit strictae interpretationis, nec extendi valeat de persona in personam; de Ponte de potest. Prorog. tit. 5 §. 7 n. 26 sine nouo Regio adensu in alium

70 *Inst. iur. Neap. Lib. III. Tit. VI.*
aliud transferri nequit. Non ita tamen res
se habet in herede quamvis extraneo; nam
hic iuris fictione eadem censetur cum defun-
cto persona.

T I T V L V S VI.

De contractibus consensualibus.

Contractus §. CX.
consensuales.

A Realibus ad consensuales contra-
ctus deveniamus, qui licet in
hoc Regno ut plurimum legibus Romanis sint
conformandi, sunt nonnulla tamen in iure
nostro, quae vel Romano iuri aduersantur,
vel extra eius regulas sunt posita; quatenus
autem haec sint, sigillatim enumerabimus, &
primum, quae ad emtionem, & venditionem
pertinent.

Sublata
fraus, quae
contra domi-
nos adhibe-
batur in em-
tione.

§. CXI. Romano iure, qui rem a non
domino emit, non nisi usufructu eisdem rei
dominium nanciscitur, l. 30 §. 1 *D. de act. emt.*
emt. qua nondum perfecta, potest rem emtam
verus dominus & a bonae, & a malae fidei
possessore vindicare, *ead. l. 30* sine obligatio-
ne pretium soluendi possessori rei vindicatae,
l. 2 *C. de furt.* Fraudulosa tamen cautio, quae
tamen iusta videbatur ob l. 6 *D. de captiu. vi*
consuetudinis idcirco confirmata, apud nos
olim introducta fuerat, emendi scilicet res
mobiles a non dominis, ea praemissa prote-
statione, *quod emrentur nomine veri domini;*
qua cautione interposita, nulla erat rei do-
mi-

De contractibus consensualibus. 71

mino eam vindicandi actio, nisi soluto prius
vero pretio possessori. Ad tollendum hunc
abusum lata fuit *pragm. 1 de emt. & vend.*
qua emtionis venditionisque contractus ad re-
gulas redactus fuit iuris Romani repositas in
d. l. 2 C. de furt.

§. CXII. Res nostras vendere, alienasque
emere eousque permissum est, dummodo em-
tionis venditionisque contractu publica non
minuatur utilitas, damnumque publicum non
inducatur. Hinc iure civili emendi vendendi-
que naturalis libertas coerceri potest, ait Go-
thofr. in l. 14 *C. de contrah. emt.* Qua de caus-
sa publicae utilitatis gratia quamplurimae in
hoc Regno latae sunt leges, quibus omnia
omnibus, vel semper vendere, aut emere ne-
gatum est, ut *sequentes* §§. patefacient.

Licet emere,
& vendere,
dum publica
utilitas non
laeditur.

§. CXIII. Nullum Romanis legibus defi-
nitum est tempus vendendi res mobiles, eum
in finem emtas, ut aliis vendantur; sed per-
missum est emtori statim post perfectum con-
tractum vices venditoris obire; ubi enim lex
nullum tempus praescribit, statim negotium
fieri posse dicendum est. Iure tamen Neapo-
litano, ad patefacienda furta, quae fuerunt,
suntque frequentissima, cautum est, ementes
bona mobilia, ut denuo vendantur, nomen,
cognomen, patriamque venditoris scire, &
adnotare debere, eaque bona per decem dies
in publico, & ante domum eius, qui emit,
ut venderet, suspensa esse debere, eorum forma
non immutata, omnibus ut sic pateant; san-

Obligatio
ementis res
mobiles, ut
cas vendat.

cita poena triremium per decennium in ma-
sculos, flagellationis & exilii a Regno in fe-
minas, qui, vel quae in hanc legem pecca-
verint, *pragm. 11 de empt. & vendit.* Haec
tamen aequissima lex abusu exoleuisse videtur.

*Liberan-
riae vendi
nequeunt.*
§. CXIV. Res nostras cuicumque Regnico-
lae vendere permissum est. At liberantias (*)
nonnisi ecclesiis vel locis piis cedi, aut titulo
dotis pro mulieribus constitui posse statutum
est, *pragm. 4 eod.*

[*] *Liberantia*, siue *Liberatio* est illud mandatum,
quod fit a scriba rationum ad generalem thesau-
rarium, ut soluat eam pecuniae quantitatem,
quam Rex per Secretarium regalis patrimonii sol-
vendam mandavit. Eius mandati propria est in-
doles, ut eo amisso, etiam quantitas ibi desi-
gnata amissa censeatur; etenim exemplum non
conceditur, & concessum, nihili est, *Surgens de
Neap. illustr. cap. 15 n. 38.*

*Cui prohibi-
tum emere
aurum vel ar-
gentum.*
§. CXV. Ut impedirentur frequentia fami-
liaria furta, prohibitum est *bancherottis*, seu
trapezitis, vulgo *cagnacanalli*, emere aurum,
vel argentum; restrictumque est eorum offi-
cium solo monetae cambio. Idem prohibitum
fuit *zafaranariis* sub poena arbitraria, *banno
anni 1538.*

*Non licet
emere escu-
lenta ultra
vsum.*
§. CXVI. Frumentum eiusque genera,
hordeum, legumina, vel alia esculenta in hac
ciuitate emere ultra vsum, & ut aliis ven-
dantur, prohibitum est *pragm. 7 & 16 de an-
nona*; sancita in emtores & certa poena amif-
sionis rei emtae, & arbitraria. Porro haec
prohibitio non coangustatur muris, vel con-
tinentibus aedificiis, sed porrigitur ad spatium tri-

triginta milliarium ab hac ciuitate, *pragm. 2
eod.* nisi hoc fiat a vectoribus, qui recta via
frumentum cuiuscumque generis, & hordeum
emtum ad forum magnum ducunt, *pragm. 5
eod.*

§. CXVII. Vetitum est etiam *pragm. 2 de
emt. & vend.* emere messes antequam colli-
gantur, certo constituto pretio, addita condi-
tione, quod tempore messis emtarum pretium
augeri debeat; vel hac non adposita conditio-
ne, vtilitas demonstret, pretium in messe de-
bere incrementum accipere. Hic contractus
vsurariam continet prauitatem: eiusdemque na-
turae est illa venditio, quae apud nos dicitur
a partito; hinc de his lib. IV. tit. X. commo-
dior erit dicendi locus, vbi de vsuris agetur.

§. CXVIII. Ut obuiam iretur violentiis, *Magistrati-
bus in terri-
torio iurisdic-
tionis quid
prohibitum.*
quae a magistratibus in subditos ad res, vel
matrimonia extorquenda inferri possunt, pro-
hibitum fuit ab Imperatore Friderico II. *const.*
Communiter tit. de prob. curial. commerc. ma-
gistratibus prouincialibus, eorumque iudicibus,
notariis & apparitoribus sponsalia, vel matri-
monia, aut contractus quoscumque celebrare,
praeter illos, quos ad comparandum victum
inire necesse habent; indicta poena in magistra-
tus eorumque iudices atque administratos publi-
cationis omnium bonorum, & amissionis of-
ficii cum infamia: in eos vero, qui cum prae-
fatis personis contraxerunt, sancita est poena
publicationis eius, quod in contractu dedu-
ctum fuit. *Conf. lib. II. §. CXXX.*

§. CXIX.

Quid officia-
libus R. Ca-
marae.

§. CXIX. Prohibitum est etiam officialibus Regiae Camarae, & regio Thesaurario emere bona feudalia, vel allodialia, iurisdictiones, vel officia, quae per Regiam Camaram venduntur, *pragm. 8 de emt. & vendit.* Quemadmodum vetitum est regiis magistratibus emere bona executi, & venditioni exposita pro debito Curiae, nec Proregis ad sensu olim haec prohibitio tolli poterat, *Tapia lib. VI. I. R. lib. I. tit. de locat. & vend. rer. fsc.*

Non licet locatori in hac ciuitate conductorem expellere finita locatio-
ne, nisi ex legitima causa.

§. CXX. Nullum locatorem leges Romanae ad relocandum inuitum compellunt; sed finito locationis tempore conuento, conductorem abscisse rem conductam locatori restituere leges ipsae manifeste iubent, *l. 31 & 39 D. locati.* In hac ciuitate tamen ad cohibendam licentiam dominorum aedium, quarum mercedem singulis annis augere studebant, statutum fuit a Rege nostro Carolo, nunc Hispaniarum Monarcha anno 1743 *pragm. 4 tit. loc. conduct.*, conductores aedium siue ad habitationis siue ad officinae, tabernae, vel alterius rei usum destinatarum, qui eas reconducere volunt eadem tempore legitimo statuta mercede, a locatoribus sine iusta causa expelli non posse. Sunt autem iustae causae I. si conductor ipsa aede abutatur: II. si merces per tempus duarum pensionum non fuerit soluta, *arg. l. 54 §. 1 & l. 56 D. locat.*: III. si dominus aedium eas propriis vibus destinauerit; nisi suspicio sit hoc iure uti velle in fraudem legis; tunc enim iudex iubebit stipulari a do-

mi-

mino poenam ducatorum centum inter fiscum aequae & expulsum conductorem diuidendam, quam committet, si non utetur, vel alienis vibus destinabit; & tandem IV. si dominus reficere aedes desideret.

§. CXXI. Olim in hac ciuitate tempus vtendi praediis conductis tum vrbis, cum vtendi praediis in hac ciuitate quale fuit, & nunc est. rusticis erat Mensis Augusti, & reconductio denuncianda erat Mense Maii; sed ad auertendum incommodum, quod inquilini eo tempore patiebantur in translocatione, a Mense Augusti ad Maium translatus est tempus vtendi praediis vrbis; & hinc denunciatio pro reconductione fieri debet Mense Ianuarii, *pragm. 1 tit. de locat. & conduct.* Intelligitur autem reconductum vrbis praedium, si inquilinus se nolle uti conducto praedio in annum sequentem locatori haud denunciauerit vsque ad diem decimum septimum Mensis Ianuarii; nisi pacto aliter inter contrahentes statutum fuerit.

Con-